

KESKKONNAAMET

Sutu lahe hoiuala kaitsekorralduskava 2014-2023

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

SISUKORD

LÜHENDID	6
1. SISSEJUHATUS	7
1.1. Ala iseloomustus	7
1.2. Maakasutus	7
1.3. Huvigrupid	11
1.4. Kaitsekord	11
1.5. Uuritus.....	12
1.5.1. Läbiviidud inventuurid ja uuringud	12
1.5.2. Riiklik seire	12
1.5.3. Inventuuride ja uuringute vajadus.....	13
2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID	15
2.1. Elustik	15
2.1.1. Taimestik.....	17
Soohilakas	18
2.1.2. Linnustik	18
Niidurüdi	22
Tutkas.....	23
Punaselg-õgija.....	24
Vööt-põõsalind.....	24
2.2. Kooslused.....	25
2.2.1. Liivased ja mudased pagurannad	30
2.2.2. Rannikulõukad	30
2.2.3. Laiad madalad lahed	31
2.2.4. Karid	31

2.2.5. Väikesaared ning laiud.....	31
2.2.6. Rannaniidud	32
2.2.7. Lubjarikkal mullal kuivad niidud.....	33
2.2.8. Lubjavaesel mullal liigirikkad niidud	33
2.2.9. Lood	34
2.2.10. Puisniidud	35
2.2.11. Liigirikkad madalood	35
2.2.12. Soostuvad ja soo-lehtmetsad.....	36
3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS	37
4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE	38
4.1. Tegevuste kirjeldus	38
4.1.1. Riiklik seire.....	38
4.1.2. Linnustiku tulemusseire	38
4.1.3. Elupaigatüüpide tulemusseire ja inventuur	38
4.1.4. Poollooduslike koosluste hooldamine.....	39
4.1.5. Poollooduslike koosluste taastamine	41
4.1.6. Tähiste paigaldamine ja hooldus.....	43
4.1.7. Kaitse-eesmärkide muutmine.....	45
4.1.8. Järelevalve ja hoiuala olukorra jälgimine	45
4.1.9. Taristu hooldamine	45
4.2. Eelarve	46
5. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE	50
KASUTATUD KIRJANDUS	54
LISAD.....	55
Lisa 1. Väljavõte Vabariigi Valitsuse määrusest 27.07.2006 nr 176 Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas.....	55

Lisa 2. Väärtuste koondtabel.....	57
Lisa 3. Loomühikute arvestamine ja poollooduslike koosluste hooldamiseks vajalikud loomühikud	65

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 25 on kaitsekorralduskava hoiualade ja kaitsealade alapõhise kaitse korraldamise aluseks.

Kaitsekorralduskava kinnitab Keskkonnaameti peadirektor. Teave kaitsekorralduskava kinnitamise kohta avalikustatakse Keskkonnaameti kodulehel.

Käesoleva Sutu lahe hoiuala kaitsekorralduskava (edaspidi *KKK*) eesmärk on:

- anda lühike ülevaade kaitstavast alast (edaspidi *ala*), selle kaitsekorrast, kaitse-eesmärkidest, rahvusvahelisest staatusest, maakasutusest, huvigruppidest ning alal läbiviidavast riiklikust seirest;
- analüüsida ala eesmarke ning anda hinnang iga põhiväärtuseks oleva liigi, elupaiga vm väärtuse seisundile;
- arvestades alale seatud eesmarke määrata mõõdetavad kaitse-eesmärgid ja kaitsekorralduse oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks ning 30 aasta perspektiivis;
- anda ülevaade peamistest väärtusi mõjutavatest teguritest, kirjeldada kaitseks vajalikke meetmeid koos oodatavate tulemustega;
- määrata põhiväärtuste säilimisele, taastamisele ja tutvustamisele suunatud kaitsekorralduslike tegevuste elluviimise plaan koos tööde mahu, koha, ulatuse kirjelduse ja orienteeruva maksumusega;
- luua alusdokument kaitseala kaitsekorralduslike tööde elluviimiseks ja rahastamiseks.

Kaitsekorralduskava koostamisel viidi läbi kaasamiskoosolek 18. septembril 2012 Pihla vallamajas.

Kava koostamist koordineeris Keskkonnaameti Hiiu-Lääne-Saare regiooni kaitse planeerimise spetsialist Kadri Paomees (tel: 452 7764, e-post: kadri.paomees@keskkonnaamet.ee).

Kaitsekorralduskava koostas OÜ Consultare töörühm Kristo Kiikeri juhtimisel (tel: 452 4995, e-post: info@consultare.ee).

KAITSEKORRALDUSKAVA ON VALMINUD „RIIKLIKU STRUKTUURIVAHENDITE KASUTAMISE STRATEEGIA 2007-2013“ JA SELLEST TULENEVA „ELUKESKKONNA ARENDAMISE RAKENDUSKAVA“ PRIORITEETSE SUUNA „SÄÄSTVA KESKKONNAKASUTUSE INFRASTRUKTUURIDE JA TUGISÜSTEEMIDE ARENDAMINE“ MEETME „KAITSEKORRALDUSKAVADE JA LIKIDE TEGEVUSKAVADE KOOSTAMINE LOODUSE MITMEKESISUSE SÄILITAMISEKS“ PROGRAMMI ALUSEL EUROOPA REGIONAALARENGU FONDI VAHENDITEST.

LÜHENDID

EELIS – Eesti Looduse Infosüsteem

HA – hoiuala

KE – kaitse-eesmärk

KK – kaitsekategooria

KA – Keskkonnaamet

KAUR – Keskkonnaagentuur

KKK – kaitsekorralduskava

KOV – kohalik omavalitsus

LiA – linnuala

LiD – linnudirektiiv

LoA – loodusala

LoD – loodusdirektiiv

PLK – poollooduslik kooslus

RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus

1. SISSEJUHATUS

1.1. ALA ISELOOMUSTUS

Sutu lahe hoiuala hõlmab Sutu lahe põhjaosa, sellega piirnevaid ja Vätta poolsaare rannaalasiid kokku 2 140,8 hektaril (joonis 1). Hoiuala pindalast on 465,1 ha ehk 22% maismaa ja 1 675,7 ha ehk 78% veeala. Hoiuala kuulub Sutu lahe loodusala ja Sutu lahe linnuala koosseisu. Hoiuala, loodusala ja linnuala piirid ühtivad.

Sutu lahe hoiuala on kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 18. mai 2007. a määrusega nr 156 Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määruse nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas“ muutmine.

Administratiivselt asub hoiuala Pihla valla Kailuka, Suure-Rootsi, Sutu, Väike-Rootsi ja Ennu külas. Asustuse struktuur on piirkonnas hajus. Hoiuala on osa Saaremaa lõunarannikule iseloomulikust pärandkultuurmaastikust, kus vastavalt rannatüüpidele vahelduvad erinevad poollooduslikud kooslused. Ajalooliselt on mereäärseid alasid kasutatud peamiselt karjatamiseks ja roolõikuseks.

Sutu laht on EELIS-e andmetel mereala suurusega 3190 ha. Tüübilt on tegemist lihtlahega, veetüübilt mesohaliinse, madala, varjatud, sesoonselt kihistunud rannikuveega. Lahe laius on 3-4 km. Enamikel talvedel kattub Sutu laht jääga.

Sutu lahe loodus- ja linnuala kuuluvad Natura 2000 võrgustiku alade hulka rahvusvahelise koodiga EE0040472 (alus: Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri“ lisa 1 p 2 alapunkt 406 ja p 1 alapunkt 54).

Hoiuala asub rahvusvahelise tähtsusega linnualal (Important Bird Areas - IBA) Sutu laht, koodiga 048.

1.2. MAAKASUTUS

Hoiualal on maakatastris registreeritud 440,7 ha ehk u 95% hoiuala maismaaosast (tabel 1, joonis 1). Kokku on hoiualal 97 katastriüksust. Katastriüksuse keskmine suurus on vaid 4,5 ha. 428,2 ha hoiuala maismaaterritooriumist on eraomandis ja 12,5 ha munitsipaalomandis.

Tabel 1. Hoiuala maa jaotus vastavalt omandivormile (seisuga 01.10.2011 maakatastrisse kantud maa, arvesse on võetud katastriüksused, mille pindala hoiuala piires on vähemalt 0,1 ha)

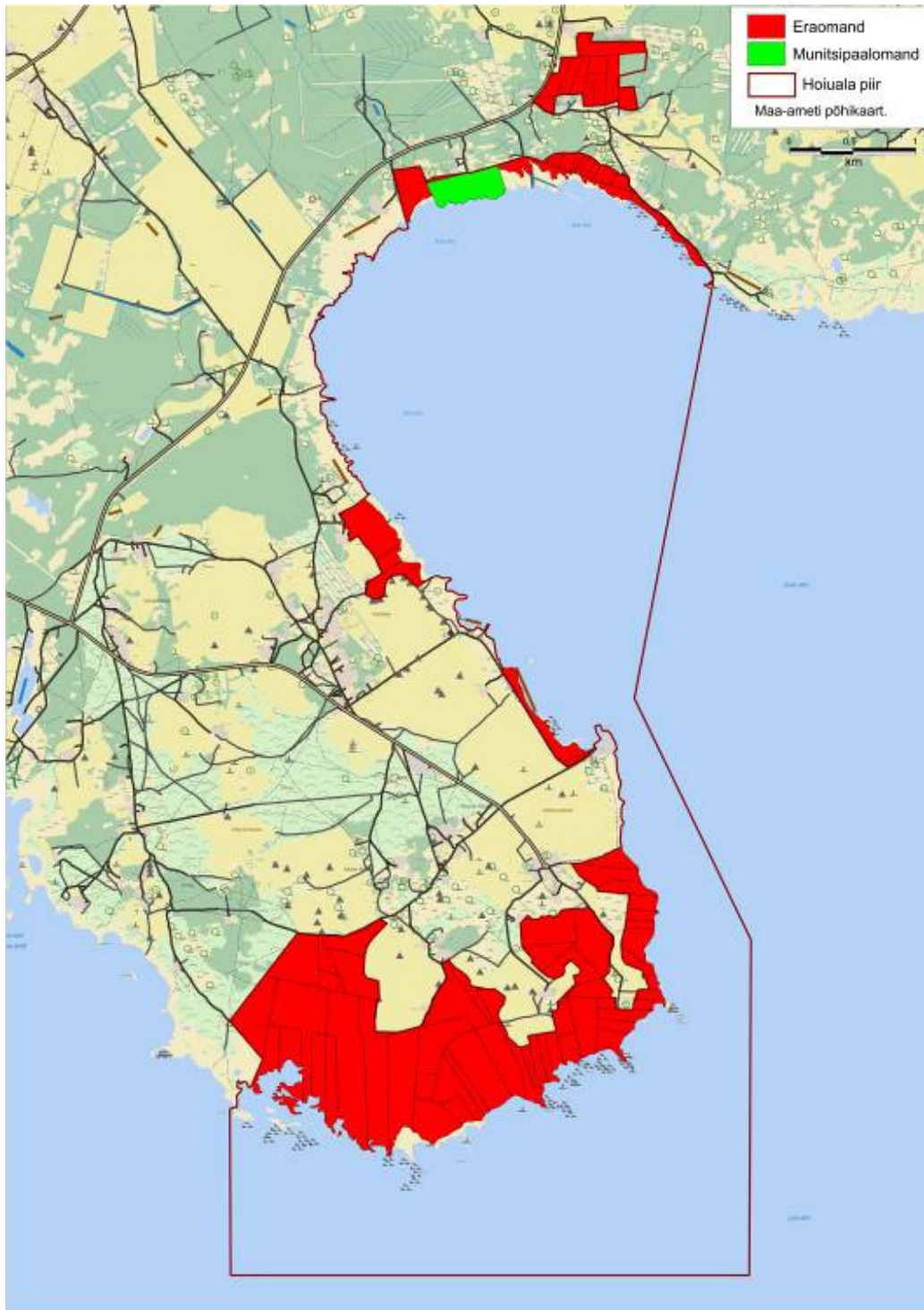
Omandivorm	Pindala (ha)	Katastriüksuste arv
Eramaa	428,2	96
Munitsipaalmaa	12,5	1
Maakatastrisse kantud maa kokku	440,7	97
Jätkuvalt riigi omandis olev maa	24,4	-

Maakasutuse sihtotstarbelt on valdavalt tegemist maatulundusmaaga, väiksemal määral on elamu-, üldkasutatavat, sihtotstarbeta ja tootmismaad (tabel 2). Kõlvikutest on ülekaalus rohumaad ja roostikud (joonis 2).

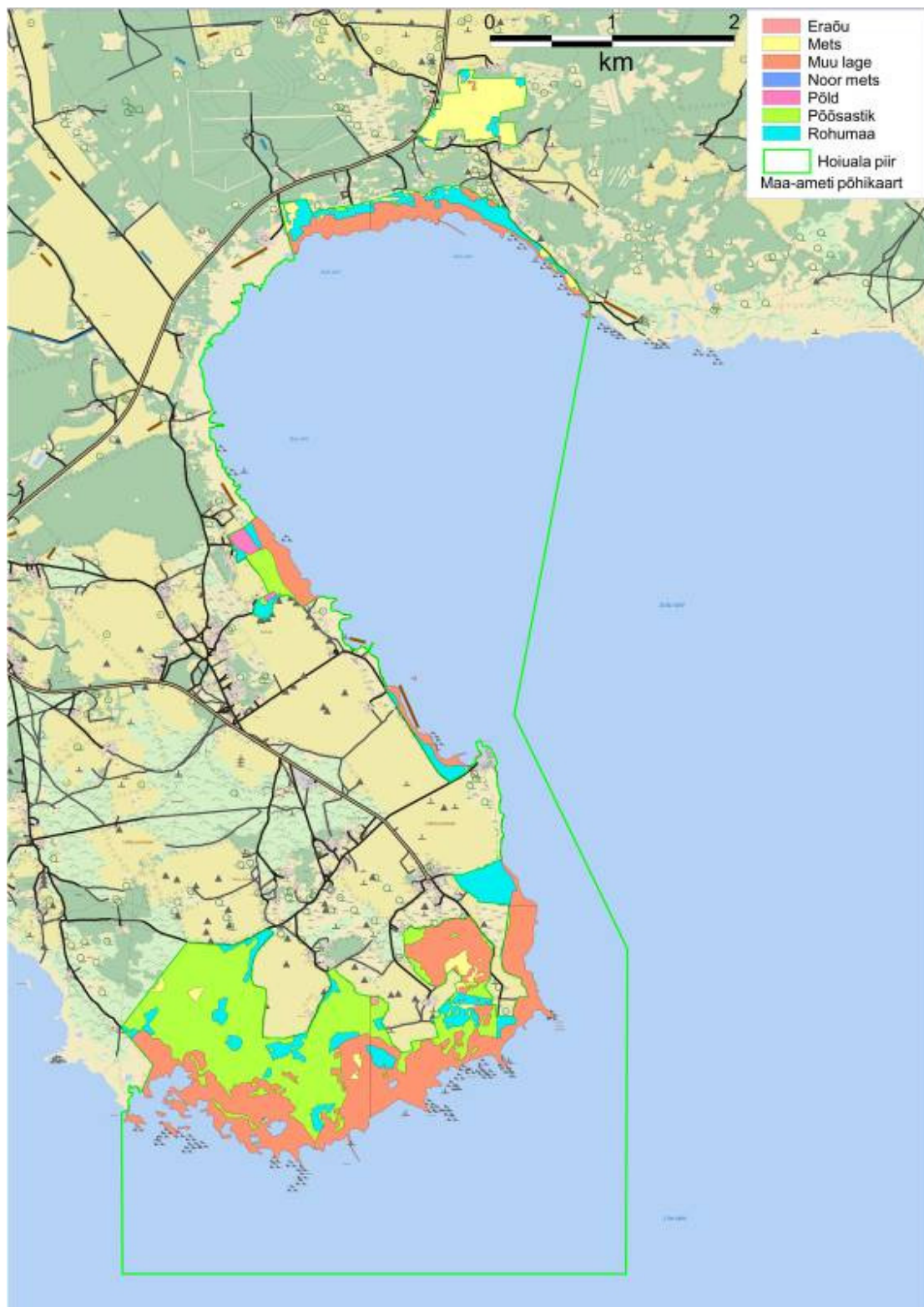
Tabel 2. Hoiuala maa jaotus vastavalt maakasutuse sihtotstarbele (seisuga 01.10.2011 maakatastrisse kantud maa, arvesse on võetud katastriüksused, mille pindala hoiuala piires on vähemalt 0,1 ha)

Maakasutuse sihtotstarve	Pindala (ha)	Katastriüksuste arv
Maatulundusmaa	414	82
Elamumaa	10,9	9
Üldkasutatav maa	12,5	1
Sihtotstarbeta maa	3,1	4
Tootmismaa	0,2	1

Joonis 1. Hoiuala asend ja maa jaotus vastavalt omandivormile

Joonis 2. Hoiuala maa kõlvikuline jaotus

1.3. HUVIGRUPID

- **Keskkonnaamet** – kaitseala valitseja. Keskkonnaameti eesmärk on tagada ala eesmärgiks olevate väärtuste soodne seisund.
- **Poollooduslike koosluste hooldajad** – huvitatud loomakasvatusest, poollooduslike koosluste hooldusest ja sellega seotud toetustest.
- **RMK** – loodushoiutööde läbiviija riigi maadel, piiritähiste paigaldaja ja hooldaja.
- **Pihitla vald** – huvitatud oma territooriumi tasakaalustatud arengust ja elanike heast käekäigust.
- **Maaomanikud ja kohalikud elanikud** – huvitatud oma maa heaperemehelikust kasutamisest ja elukeskkonna paranemisest.

1.4. KAITSEKORD

Hoiuala kaitse on reguleeritud looduskaitseaduse paragrahvis 32. Hoiualal on keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi.

Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse keskkonnamõju hindamise käigus või vastava teatise menetlemisel. Looduskaitseaduse kohaselt peab hoiuala piires asuva kinnisasja valdaja esitama hoiuala valitsejale teatise järgmiste tegevuste kavandamise korral:

- 1) tee rajamine;
- 2) loodusliku kivimi või pinnase teisaldamine;
- 3) veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine;
- 4) biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine;
- 5) loodusliku ja poolloodusliku rohumaa ning poldri kultiveerimine ja väetamine;
- 6) puisniiduilmelisel alal asuvate puude raiumine;
- 7) maaparandussüsteemi rajamine ja rekonstrueerimine.

Lisaks kehtivad hoiualal looduskaitseaduse paragrahvist 14 tulenevad üldised kitsendused.

1.5. UURITUS

1.5.1. LÄBIVIIDUD INVENTUURID JA UURINGUD

Hoiualal on teostatud Euroopa nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide inventuurid 1999. ja 2002. aastal Pärandkoosluste Kaitse Ühingu poolt. Mereelupaiku on osaliselt inventeeritud 2004. aastal ning soid 2009. aastal.

Koos KKK koostamisega teostati 2012. aastal haudelinnustiku inventuur Mati Martinsoni poolt.

1.5.2. RIIKLIK SEIRE

1. Haned, luiged, sookurg – Vätta seirejaam

Hanede seire eesmärgiks on Eestis pesitsevate ja/või läbirändavate hanepopulatsioonide leviku, arvukuse ja seisundi järjepidev jälgimine nende kaitse ja kasutuse (jahipidamise) riiklikuks korraldamiseks. Seiratakse kõiki meil esinevaid hanede ja laglede liike, kuid peatähelepanu on pööratud hallhane (*Anser anser*) ja valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*) seirele. Mõlemad liigid on meil tavalised pesitsejad ning arvukad läbirändajad. Peale selle on nad ka probleemliigid, põhjustades kahjustusi põllumajanduses. Seetõttu tuleb jälgida nende poolt tekitatud kahjustusi ning leida lahendusi kahjustuste vähendamiseks ning probleemi lahendamiseks. Hanede seire põhimeetodiks on rahvusvaheliselt koordineeritud üldloendused kindlatel kuupäevadel. Seiresamm on kolm aastat, kuid võimalusel tehakse loendusi ka vaheaastatel.

Luikede seire käigus hinnatakse väikeluige (*Cygnus columbianus*) ja lauluige (*Cygnus cygnus* (L.)) arvukust kevad- ja sügisrändel. Lisaks hinnatakse arvukust ka sulgimisaladel ja talvitumisaladel. Luikede rände loendused viiakse läbi kevadel, sügisel ja talvel kõikidel luikede koondumisaladel. Loendusi viiakse seirealadel läbi kahenädalase intervalliga.

Eestis on sookurg (*Grus grus*) III kategooria kaitsealune linnuliik, keda ja kelle elupaiku tuleb uurida ja seirata ning säilitada ja kaitsta. Seire sammuks on kolm aastat. Seire eesmärgiks on sookure kohaliku asurkonna arvukuse ja seisundi ning läbirändel peatuvate lindude (rändekogumite) leviku ja arvukuse järjepidev jälgimine liigi kaitse korraldamiseks Eestis ning laiemalt. Peamisteks näitajateks on sookure pesitsusaegne arvukus ja asustustihedus, pesitsustihedus ja sügisrändel peatuvate sookurgede arvukus. (Seireveeb)

2. Ohustatud soontaimed ja samblaliigid – Vätta seirejaam

Ohustatud taime- ja samblaliikide seire eesmärk on koguda järjepidevat informatsiooni Eestis haruldaste ja ohustatud taime- ning samblaliikide populatsioonide seisundist ja toimunud muutustest. Seireobjektideks on rahvusvaheliste konventsioonidega kaitstavad liigid, Eestis I ja II kategooria kaitsealused ja Eesti Punasesse Raamatusse kantud taimeliigid. Tulemused on

kasutatavad nii liigi seisundi hindamisel ja vajaliku kaitsereežiimi väljatöötamisel kui ka ühe parameetrina keskkonna seisundi hindamisel. Haruldaste soontaimeliikide seiret tehakse kahe erineva meetodika alusel, mida nimetatakse vastavalt ruuduseireks ja seisundiseireks. Ruuduseire meetodikas toimub liikide seire selleks valitud kindla suurusega seireruutudel, millel loendatakse liigi isendite arv, määratakse nende fenofaas, vitaalsus, katvus, kaasnevad liigid ja parameetrid. Seisundiseire raames antakse hinnang liigi lokaalpopulatsiooni seisundile (Seireveeb).

Vätta seirejaamas seiratav liik on lamav ristik (*Trifolium campestre*).

3. Ohustatud taimekoosluste (Natura 2000 kooslused) seire – Sutu 2 seirejaam

Haruldaste ja ohustatud koosluste ehk Natura 2000 koosluste seire keskendub olulisematele elupaigatüüpidele Eestis: loopealsed, nõmmed, liivikud, pärisaruniidud (sh puisniidud), rannaniidud, rabad, madalsood, arumetsad jt.

Vaatlustel lähtutakse seisundi hinnangust, mis annab ülevaate kooslusesse kuuluvate haruldaste ja ohustatud liikide, nende populatsioonide ja koosluste endi kui terviku seisundi kohta. Seire käigus täidetakse seiretööde läbiviija poolt vastavale kooslusetüübile väljatöötatud andmehvorm, kuhu muuhulgas märgitakse uuritava ala looduskaitse väärtus, hinnang funktsioonide säilimisele, ala ohustatusele, olemasoleva inimõju laad, tugevus jne. Seire eesmärgiks on võimalikult ulatusliku ülevaate saamine ohustatud ja haruldaste taimekoosluste seisundist, mis võimaldaksid Eestil edukalt täita ka Natura 2000 looduskaitse meetme aruandluse kohustust. Selline seiremeetod annab pideva ülevaate elustiku seisundist – milliste liikide ja koosluste seisund on stabiilne, millistel paranev ja millistel halvenev. Lisaks võimaldab seisundiseire varakult teada anda olulistest muudatustest eluslooduses, hoiatada ohtlikest tendentsidest või mõjuritest, mis võivad viia liikide või koosluste kadumiseni (Seireveeb).

Seiratakse Vätta poolsaare rannaniitu.

1.5.3. INVENTUURIDE JA UURINGUTE VAJADUS

Loodusala kaitse-eesmärgidena ja Natura standardandmebaasis on märgitud püsitaimestuga kivirannad (1220) ning soolakulised muda- ja liivarannad (1310), kuid hoiualal inventeeritud neid elupaigatüüpe ei ole. Nimetatud elupaigatüüpide olemasolu hoiualal tuleb välja selgitada. Arvestades asjaolu, et viimane elupaigatüüpide inventuur tehti hoiualal üle kümne aasta tagasi ning mõnede elupaigatüüpide kohta on andmed puudulikud, on kaitsekorraldusperioodil vajalik elupaigatüüpide tulemusseire läbiviimine koos nende elupaigatüüpide inventuuriga, mille kohta andmed puuduvad.

Sutu lahe puhul on tegemist rahvusvaheliselt tähtsa linnualaga, seetõttu on vaja korraldada ala linnustiku seire sammuga, mis vastab Natura linnualadele kehtestatud rahvusvahelise aruandluse

nõuetele. Haudelinnustiku loendus tuleb korraldada igal kuuendal aastal. Loendus tuleb teha rannaniitudel (1630*), lubjarikkal mullal kuivadel niitudel (6210*), lubjavaesel mullal liigirikastel niitudel (6270*) ja loodudel (6280*). Rändel peatuvate lindude seire on vajalik kahel aastal järjest 6 aasta jooksul, nii kevadel kui sügisel. Loendatakse vaid merel ja rannas peatujaid.

2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID

2.1. ELUSTIK

Hoiuala elustiku väärtusteks on eelkõige Linnudirektiivi I lisas nimetatud pesitsevad linnuliigid, sh I kategooria kaitstav linnuliik niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*) ja I lisas nimetatud rändlinnuliigid. Hoiualal leidub ka mitmeid kaitstavaid taimeliike, sh Loodusdirektiivi II lisas nimetatud kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*). Väärtuste koondtabel on esitatud lisa 2. Sutu lahe hoiuala õigusaktidega määratud kaitse-eesmärgid (lisa 1) on esitatud tabelis 3. Sutu lahe loodusala kaitse-eesmärkidenä on nimetatud 13 elupaigatüüpi, hoiuala kaitse-eesmärgid sisaldavat neist 9. Sutu lahe linnuala kaitse-eesmärkidenä on nimetatud 9 linnuliiki, hoiuala kaitse-eesmärkidenä aga 14 linnuliiki.

Tabel 3. Sutu lahe hoiuala, Sutu lahe loodusala ja Sutu lahe linnuala kaitse-eesmärgid (Paksus kirjas on Sutu lahe loodusala ja Sutu lahe linnuala kaitse-eesmärgid, mis kattuvad Sutu lahe hoiuala kaitse-eesmärkidega)

Ala nimetus	Sutu lahe hoiuala	Sutu lahe loodusala	Sutu lahe linnuala
Kaitse-eesmärgid	<p>Sutu lahe hoiuala kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide - liivaste ja mudaste pagurandade (1140), väikesaarte ning laidude (1620), rannaniitude (1630*), lubjarikkal mullal kuivade niitude (6210*), lubjavaesel mullal liigirikaste niitude (6270*), loodude (6280*), puisniitude (6530*), liigirikaste madalsoode (7230), soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080*), nõukogu direktiivi 79/409/EMÜ I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisas nimetamata rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Linnuliigid, kelle elupaiku kaitstakse, on: kühmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>), hallhani (<i>Anser anser</i>), valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>), rääkspart (<i>Anas strepera</i>), aul (<i>Clangula hyemalis</i>), sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>), roo-loorkull (<i>Circus aeruginosus</i>), naaskelnokk (<i>Recurvirostra avosetta</i>), rüüt (<i>Pluvialis apricaria</i>), niidurüdi (<i>Calidris alpina schinzii</i>), tutkas (<i>Philomachus pugnax</i>), punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>), jõgitiir (<i>Sterna hirundo</i>) ja randtiir (<i>Sterna paradisaea</i>).</p>	<p>I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (1150*), laiad madalad lahed (1160), püsitaimestuga kivirannad (1220), soolakulised muda- ja liivarannad (1310), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), lubjarikkal mullal kuivad niidud (6210*), lubjavaesel mullal liigirikkad niidud (6270*), lood (6280*), puisniidud (6530*), liigirikkad madalood (7230) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*).</p>	<p>liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on rääkspart (<i>Anas strepera</i>), hallhani e roohani (<i>Anser anser</i>), valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>), sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>), aul (<i>Clangula hyemalis</i>), kühmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>), tutkas (<i>Philomachus pugnax</i>), jõgitiir (<i>Sterna hirundo</i>) ja punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>).</p>

2.1.1. TAIMESTIK

Hoiualal on EELIS-e andmetel 01.10.2011 seisuga 11 kaitstavat taimeliiki, neist 7 II kaitsekategooria liiki ja 4 III kaitsekategooria liiki (tabel 4). Hoiuala ja loodusala kaitse-eesmärkidenä ühtki taimeliiki ei nimetata. Loodusdirektiivi II lisa liikidest esinevad siin kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*) (arv teadmata) ja soohiilakas (*Liparis loeselii*), neist soohiilakas väärilis nimetamist ka hoiuala ja loodusala kaitse-eesmärkides (pt 4.1.7.).

Tabel 4. Hoiualal esinevad kaitstavad taimeliigid

Liik	KK	KE	LoA	Leiukohti
1. Harilik muguljuur (<i>Herminium monorchis</i>)	II	Ei	Ei	1
2. Kaunis kuldking (<i>Cypripedium calceolus</i>)	II	Ei	Ei	1
3. Kärbesõis (<i>Ophrys insectifera</i>)	II	Ei	Ei	1
4. Randtarn (<i>Carex extensa</i>)	II	Ei	Ei	1
5. Lamav ristik (<i>Trifolium campestre</i>)	II	Ei	Ei	1
6. Rand-soodahein (<i>Suaeda maritima</i>)	II	Ei	Ei	1
7. Soohiilakas (<i>Liparis loeselii</i>)	II	Ei	Ei	2
8. Soo-neiuvaip (<i>Epipactis palustris</i>)	III	Ei	Ei	1
9. Suur käopõll (<i>Listera ovata</i>)	III	Ei	Ei	1
10. Hall käpp (<i>Orchis militaris</i>)	III	Ei	Ei	2
11. Balti sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza baltica</i>)	III	Ei	Ei	1
12. Aas-karukell (<i>Pulsatilla pratensis</i>)	III	Ei	Ei	1

Valdavalt on tegemist poollooduslike kooslustega seotud liikidega.

Poollooduslike koosluste liikide elupaikade jaoks on kõige sagedasemaks negatiivseks mõjuteguriks võsastumine niitmise või/ja karjatamise katkemisel. Väta loopealsel asuvas seirejaamas seiratava lamava ristiku (*Trifolium campestre*) kohta märgitakse 2010. aasta aruandes (Kattai, 2010), et eelmise seirekorruga võrreldes on liigi arvukus ca 10 korda

vähenenud, 2010. aastal loendati 13 taime. Põhjuseks saab olla valgustingimuste halvenemine kadastikus, arukaerandi pealetung rohurindes ja/või metssigade tegutsemine kasvukohas. Vajalik on siin kadastiku harvendamine.

Kui poollooduslikud rohumaad (pt 2.2.) on soodsas seisundis, on seda ka kaitstavate taimeliikide elupaigad. Valdavalt on seal vajalik koosluste hooldamine (pt 4.1.3) või taastamine (pt 4.1.4.).

Soohiilakas

II kat; LoD II, KE – ei, LoA – ei

Soohiilakas (*Liparis loeselii*) kasvab peamiselt madala taimestikuga mätastel lubjarikastel märgadel kasvukohtadel madalsoodes, allikate ümbruses, järvekallastel ja rannaniitudel. Selliste kasvukohtade hävimine kuivenduse, ülesharimise või võsastumise tõttu on soohiilaka ja temaga koos kasvavate taimeliikide elupaiku ahendanud kogu Euroopas (Kull, 2002). Eestis tekib vahel probleeme ka inimese tegevusetuse tõttu: väikeste allikasoode ja rannikuloikude veerežiim muutub, kui ümbruses niitmine ja karjatamine lakkab (Tali, 2003). Eestis kasvab soohiilakas ligikaudu viiekümne enam-vähem elujõulise populatsioonina, enamik neist Saare- ja Hiiumaal.

Sutu hoiualal on soohiilaka elupaigaks roostikuga piirnev märjem ala loopealsel, kus 2009. aastal leiti ühes kohas 19 isendit ja teises 22 isendit (EELIS).

Kaitse-eesmärk:

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on soohiilaka elupaikade säilimine vähemalt kahes kohas kokku 40 isendiga.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on soohiilaka elupaikade säilimine vähemalt kahes kohas kokku 40 isendiga.

Mõjutegurid ja meetmed:

- Kinnikasvamine, võsastumine

Levendav meede: loopealse taastamine ja hooldamine (pt 4.1.4. ja pt 4.1.5.).

2.1.2. LINNUSTIK

Koos KKK koostamisega viidi hoiualal läbi linnustiku inventuur, millega registreeriti kaitsekorralduslikult olulised pesitsevad linnuliigid (tabel 5). Inventuuriga tuvastati kokku 29 linnuliiki, valdavalt on need mere- ja rannikelupaikadega seotud liigid. Nendest 10 liiki on LiD I lisa liigid, 2 liiki kuuluvad II kaitsekategooriasse ja 12 liiki III kaitsekategooriasse (tabel 5). Hoiuala kaitse-eesmärgina nimetatud liikidest ei registreeritud 2012. aastal rüüti (*Pluvialis apricaria*), niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*) ja tutkast (*Philomachus pugnax*). Ka EELIS-ses

(ja muudes andmebaasides) puuduvad andmed rüüdi ja tutka kohta hoiualal. Tutka kaitse korraldamise tegevuskavas (Mägi, 2008) märgitakse Vätta rannaniitu kui võimalikku tutka pesitsemiskohta. Seega võib rannaniidu seisundi paranedes liik seda taas asustada. Rüüti võib alal kohata ilmselt rändel peatujana, kuid neil aastatel, kui on toimunud pesitsevate või rändel peatuvate lindude loendused, ei ole rüüti alal esinenud. Rüüdi esinemine alal tuleb välja selgitada rändel peatuvate lindude seire käigus.

Suurima arvukusega on alal kalakajakas (*Larus canus*) (15 paari), punajalg-tilder (*Tringa totanus*) (12 paari) ja rääkspart (*Anas strepera*) (10 paari). Suhteliselt arvukalt on esindatud ka loopealsete tunnusliigid vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*) ja punaselg-õgija (*Lanius collurio*) (mõlemad III KK, LiD I lisa), kelle võiks lisada ka kaitse-eesmärkide hulka. Looduskaitsele kõige olulisemad pesitsevad linnuliigid on sarvikpütt (*Podiceps auritus*) (II, LiD I lisa), naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*) (II, LiD I lisa), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*) (III, LiD I lisa) ja sookurg (*Grus grus*) (III, LiD I lisa). Neist sarvikpütt tuleb lisada ka kaitse-eesmärkide hulka, kuna tegemist on liigiga, kelle arvukus Sutu lahe hoiualal (2 paari) on kuni 1% Eesti asurkonnast.

Rändel peatuvate lindude kohta on antud hinnangud tähtsate linnualade määratlemisel (Kuus, 2003). Oluliste merel peatuvate ja/või toituvate linnuliikidena on seal nimetatud valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), hallhani (*Anser anser*), aul (*Clangula hyemalis*), sõtkas (*Bucephala clangula*), kühmnokk-luik (*Cygnus olor*) ja rääkspart (*Anas strepera*) (tabel 5).

Vätta rannaniit on olnud rändeaegseks peatuspaigaks valgepõsk-lagledele (*Branta leucopsis*). Hanede seire aruannete põhjal peatus kevadrände ajal rannaniidul 2002. aastal 970 valgepõsk-laglet, 2005. aastal 100 valgepõsk-laglet, 2008. aastal 350 valgepõsk-laglet ja 2011. aastal mitte ühtki. Arvukuse langus võib olla tingitud rannaniidu seisundi halvenemisest. Rannaniitude seire 2011. aasta aruande põhjal on Vätta poolsaare rannaniit niidetud väikesel pindalal. Ülejäänud osa on pilliroogu täis kasvanud. Niidu taastamiseks oleks vaja niita kogu ala või hakata karjatama suure koormusega, soovitatavalt lihavecistega.

Tabel 5. Sutu lahe hoiuala linnustik

Liik	Pesitsevaid paare 2012	Rändel peatuvaid isendeid (Kuus, 2003)	LiD I	KK	KE	LiA
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)		4130	I	III	Jah	Jah
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	6	450			Jah	Jah
Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)		6200			Jah	Jah

Liik	Pesitsevaid paare 2012	Rändel peatuvaid isendeid (Kuus, 2003)	LiD I	KK	KE	LiA
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)		2204			Jah	Jah
Kühmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>)	4	1500			Jah	Jah
Rääkspart (<i>Anas strepera</i>)	10	1170			Jah	Jah
Jõgitiir (<i>Sterna hirundo</i>)	2		I	III	Jah	Jah
Jääkoskel (<i>Mergus merganser</i>)	1				Ei	Ei
Lauk (<i>Fulica atra</i>)	1				Ei	Ei
Roo-loorkull (<i>Circus aeruginosus</i>)	1				Jah	Ei
Rägapart (<i>Anas querquedula</i>)	1				Ei	Ei
Sarvikpütt (<i>Podiceps auritus</i>)	2		I	II	Ei	Ei
Naerukajakas (<i>Larus ridibundus</i>)	6				Ei	Ei
Suurkoovitaja (<i>Numenius arquata</i>)	2			III	Ei	Ei
Tuttvart (<i>Aythya fuligula</i>)	3				Ei	Ei
Täpikhuik (<i>Porzana porzana</i>)	1		I	III	Ei	Ei
Vihitaja (<i>Actitis hypoleuca</i>)	1				Ei	Ei
Naaskelnokk (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	1		I	II	Jah	Ei
Liivatüll (<i>Charadrius hiaticula</i>)	1			III	Ei	Ei
Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	12			III	Jah	Jah
Ristpart (<i>Tadorna tadorna</i>)	4			III	Ei	Ei
Rukkirääk (<i>Crex crex</i>)	1		I	III	Ei	Ei
Kalakajakas (<i>Larus canus</i>)	15				Ei	Ei
Kiivitaja (<i>Vanellus vanellus</i>)	7				Ei	Ei

Liik	Pesitsevaid paare 2012	Rändel peatuvaid isendeid (Kuus, 2003)	LiD I	KK	KE	LiA
Sinikael-part (<i>Anas platyrhynchos</i>)	3				Ei	Ei
Luitsnökk-part (<i>Anas clypeata</i>)	1				Ei	Ei
Merisk (<i>Haematopus ostralegus</i>)	8				Ei	Ei
Tikutaja (<i>Gallinago gallinago</i>)	2				Ei	Ei
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	4		I	III	Ei	Ei
Randtiir (<i>Sterna paradisaea</i>)	3		I	III	Jah	Ei
Punaselg-õgija (<i>Lanius collurio</i>)	7		I	III	Ei	Ei
Vööt-põõsalind (<i>Sylvia nisoria</i>)	16		I	III	Ei	Ei

Kaitse-eesmärk:

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on rändavate linnuliikide peatuspaikade (Sutu laht ja rannaniidud) ning pesitsevate linnuliikide elupaikade säilimine negatiivse inimõjuta. Linnustiku liigiline mitmekesisus ja kaitse-eesmärgiks olevate liikide arvukus ei ole vähenenud (tabel 5).
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on rändavate linnuliikide peatuspaikade (Sutu laht ja rannaniidud) ning pesitsevate linnuliikide elupaikade säilimine negatiivse inimõjuta. Linnustiku liigiline mitmekesisus ja kaitse-eesmärgiks olevate liikide arvukus ei ole vähenenud (tabel 5), va valgepõsk-lagle, kelle rändel peatuvate isendite arvukuse eesmärgiks on 350.

Mõjutegurid ja meetmed:

- Rannaniitude kinnikasvamine, mille tulemusena minetavad need lindude peatus- ja pesitsuspaigana oma atraktiivsuse.

Levendav meede: PLK hooldus (pt 4.1.4.).

Niidurüdi

I kat; LiD I, KE – jah, LiA – ei.

Niidurüdi pesitsuskohad on valdavalt lagedad saliinsed või suprasaliinsed rannaniidud. Taolisi alasid on püsivalt kasutatud kas karja- või heinamaana, kuhu sügisel loomad ädalale aeti. Liik eelistab madalmuruseid tiheda rohukasvuga niite. Väga tähtsaks elupaiga elemendiks näib olevat üleujutusvalade, püsivamate lompide ja veesoonte lähedus pesapaigale. Rüdi saabub Eestisse märtsi lõpus-aprillis, lahkumine toimub enamasti oktoobri keskpaigas (Kuresoo, 2002). Rannaniitudel karjatamise lakkamisel hakkas niidurüdi populatsioon Eestis kiiresti kahanema. 2007. aastal oli Eestis hinnanguliselt 167-263 niidurüdi haudepaari (Erit, 2008). Saare maakonnas oli hinnanguliselt 45-72 niidurüdi haudepaari, neist Sutu hoiualal 0-1 paari. Praeguseks on rannaniitude hooldus paranenud, kuid see ei ole tihti niidurüdi jaoks piisava kvaliteediga. Rannaniitudel tuleb piisava karjatamiskoormusega (vähemalt 0,7 lü, soovitatavalt 1 lü/ha) tagada madalmurusus. Samuti on oluline avatus – rüdile sobival rannaniidul ei tohi olla roostikuribasid, põõsa- ja puudetukki. EELIS-e andmetel on hoiualal 2 niidurüdi pesitsuskohta – Vätta rannaniidul ja Sutu rannaniidul. Parem ja rüdile sobivamas olukorras on Vätta rannaniit, kuid 2012. aasta loendusega ei tuvastatud niidurüdi pesitsemist kummalgi rannaniidul. A. Kuresoo ja L. Luigujõe suulistel andmetel oli Vätta läänepoolsel rannaniidul 2000. a 11 pesitsevat niidurüdi ja 2004. a 2 ning Sutu rannaniidul 2001. a 2 niidurüdi haudepaari.

Kaitse-eesmärk:

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on niidurüdi elupaikade säilimine ja kvaliteedi paranemine (vähemalt 1 pesitsuskoht 1 paariga).
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on niidurüdi elupaikade säilimine ja kvaliteedi paranemine (vähemalt 1 pesitsuskoht 1 paariga).

Mõjutegurid ja meetmed:

- Rannaniitude ebapiisav hooldus.

Leevendav meede: rüdi pesitsusaladeks sobivatel rannaniitudel piisava karjatamiskoormuse ja avatuse tagamine (pt 4.1.4. ja pt 4.1.5.).

Leevendav meede: veepiiri avatuna hoidmine ja kõikide põõsa- ja puutukkade eemaldamine rannaniidult.

4.).

- Rannaniitude niiskusrežiimi muutmine nt kraavide ja suudmete süvendamisega.

Leevendav meede: võimalikele veerežiimi muutvatele tegevustele peab eelnema keskkonnamõju (eel)hindamine, millega tehakse kindlaks võimalik mõju rannaniitude seisundile. Hooldada on lubatud vaid olulisi eesvoole (Ristioja oja, hoiuala Sutu rannaniidu lääneserv). Lokaalse mõjuga kraavidel tuleb lasta looduslikult kinni kasvada.

Tutkas

I kat; LiD I, KE – jah, LiA – jah.

Tutkas on Eestis ennekõike niiskete heinamaade lind, kes asustab meelsasti luhtasid ja madalsoid. Vähem pesitseb ta karjamaadel ja sedagi vaid kohtades, kus on laiu mätastunud ja kulustunud alasid. Rannaniitudel asustab tutkas merest kaugemaid, suprasaliinseid alasid, eriti nende soostuvaid osi. Tutkale sobivaid pesitsusalasid iseloomustab taimestiku struktuuri ja pinnase mikroreljeefi mitmekesisus. Pesad asuvad heinamaadel tihedamas kulus või karjamaadel kulutukkades. Kolmveerand pesadest on madala rohukasvuga aladel, ülejäänud pesad on kõrgemas rohus. Pesad on enamasti rohu või kuluga hästi varjatud, vaid kaheksandik pesadest on asunud keset hõredamat rohukasvu või samblasel alal ning nende varjatus on olnud halb. Pesa läheduses peab olema vähese hõreda taimestikuga vesiseid alasid, kus linnud ja hiljem nende pojad toituda saavad (Mägi, 2008).

Peamiseks ohuteguriks on elupaikade kadumine. Eestis on ranna- ja luhaniitude kadumise põhjuseks valdavalt majandamise kahanemine ja lakkamine 20. sajandi teisel poolel. Ka seni veel säilinud niitudel on tänapäevased majandamisviisid muutnud need tutkale sageli ebasobivaks. Paljud tutkaste mängupaigad on tänaseks võsastunud. Need asusid laiade niidualade kõrgemates kohtades, kuhu pärast pikka hooldamatuse perioodi on kasvanud võsa, enamasti hall lepp (Mägi, 2008).

Tutkas on aastatel 2003-2007 olnud Vätta rannaniidul võimalik pesitseja (Mägi, 2008). Tegemist ei ole liigi võtmealaga, kuid rannaniitu taastades ja traditsioonilisel viisil hooldades – niites ja karjatades, luuakse eeldused ka tutka pesitsemiseks.

Kaitse-eesmärk:

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on eelduste loomine tutka pesitsemiseks Vätta rannaniidul. Liik on esindatud.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on eelduste loomine tutka pesitsemiseks Vätta rannaniidul.

Mõjutegurid ja meetmed:

- Rannaniitude ebapiisav hooldus.

Leevendav meede: Vätta rannaniidu taastamine ja hooldus (pt 4.1.4. ja pt 4.1.5.).

Punaselg-õgija

III kat; LiD I, KE – ei, LiA – ei.

Punaselg-õgija on meil tavaline haudelind (40000-60000 paari), kes pesitseb poolavamaastikul (võsastikes, kadastikes, metsaservades, raiesmikel jm). Kevadel saabub ta meile mais, sügisel lahkub septembris. Pesitsevaid paare oli hoiualal 2012. a 7.

Kaitse-eesmärk:

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on pesitsevate linnuliikide elupaikade säilimine negatiivse inimõjuta. Arvukus (vähemalt 7 paari) ei ole võrreldes 2012. aastaga vähenenud (tabel 5).
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on pesitsevate linnuliikide elupaikade säilimine negatiivse inimõjuta. Arvukus (vähemalt 7 paari) ei ole võrreldes 2012. aastaga vähenenud (tabel 5).

Mõjutegurid ja meetmed:

- Poollooduslike koosluste kinnikasvamine (pesitseb avatud või poolavatud maastikes), mille tulemusena minetavad need lindude pesitsuspaigana oma atraktiivsuse.

Leevendav meede: PLK hooldus ja taastamine (pt 4.1.4. ja pt 4.1.5.).

Vööt-põõsalind

III kat; LiD I, KE – ei, LiA – ei.

Vööt-põõsalind on Lääne-Eestis tavaline, mujal suhteliselt harv ja lokaalselt levinud haudelind (15000-25000 paari). Elutseb kadastikes, loopealsetel, põõsastunud niitudel ja põõsasluhtadel. Kevadel saabub meile mais, sügisel lahkub septembris. Pesitsevaid paare oli 2012. a 16.

Kaitse-eesmärk:

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on pesitsevate linnuliikide elupaikade säilimine negatiivse inimõjuta. Arvukus (vähemalt 16 paari) ei ole võrreldes 2012. aastaga vähenenud (tabel 5).
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on pesitsevate linnuliikide elupaikade säilimine negatiivse inimõjuta. Arvukus (vähemalt 16 paari) ei ole võrreldes 2012. aastaga vähenenud (tabel 5).

Mõjutegurid ja meetmed:

- Poollooduslike koosluste kinnikasvamine, mille tulemusena minetavad need lindude pesitsuspaigana oma atraktiivsuse.

Leevendav meede: PLK hooldus ja taastamine (pt 4.1.4. ja pt 4.1.5.).

2.2. KOOSLUSED

Loodusdirektiivi eesmärgiks on kaitsta biotoope mitte ainult kui teatud looma- ja taimeliikide elupaiku/kasvukohti, vaid kui omaette väärtust. Oluliseks peetakse elupaigatüüpe, mis on oma loodusliku levila piires kadumisohus, mille levila on piiratud või mis silmapaistvalt esindavad elupaikade tüüpilisi omadusi vähemalt ühes biogeograafilises piirkonnas. Esmatähtsate elupaigatüüpide hulka kuuluvad need, mille kaitse tagamiseks on Euroopa Liidul eriline vastutus seoses sellega, et suur osa antud elupaikade levilast paikneb liikmesriikide territooriumil.

Sutu lahe hoiuala mereterritooriumil on inventeeritud elupaiku u 560 ha (tabel 6, joonis 3). EL loodusdirektiivi I lisas loetletud mere-elupaikadest leiduvad siin liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (1150*), laiad madalad lahed (1160) ning karid (1170). Neist viimane tuleb lisada ka hoiuala kaitse-eesmärkide hulka ning kolm viimast loodusala kaitse-eesmärkide hulka.

Hoiuala maismaaterritooriumi elupaigatüüpe inventeeriti loodusala moodustamisel 1999. ja 2002. aastal ning 2009. aastal sooinventuuri käigus kokku 415,9 ha ulatuses (tabel 6, joonis 3). 0-elupaiku on maismaal 49,2 ha, valdavalt on need roostikud.

Rannikelupaikadest väärivad tähelepanu eelkõige rannaniidud (1630*) ja väikesaared ning laiud (1620). Loodusala kaitse-eesmärkidenä ja Natura standardandmebaasis on märgitud ka püsitaimestuga kivirannad (1220) ning soolakulised muda- ja liivarannad (1310), kuid hoiualal inventeeritud neid elupaigatüüpe ei ole. Nimetatud elupaigatüüpide olemasolu hoiualal tuleb välja selgitada ja juhul, kui neid ei leidu, loodusala kaitse-eesmärkide seast välja arvata ning teha ka Natura standardandmebaasis vastavad korrektuurid. Arvestada tuleb ka asjaolu, et viimane elupaigatüüpide inventuur tehti hoiualal üle kümne aasta tagasi seega on kaitsekorraldusperioodil vajalik elupaigatüüpide tulemusseire läbiviimine koos nende elupaigatüüpide inventuuriga, mille kohta andmed puuduvad (pt 4.1.3.).

Peale rannaniitude väärivad märkimist veel teised hoiuala poollooduslikud kooslused. Loodusid (6280*) on 217 ha ja puisniite 29,1 ha. Muid poollooduslikke kooslusi on juba oluliselt piirataval alal – liigirikkaid madalsoid (7230) 24 ha, lubjarikkal mullal kuivi niite (6210*) 2,7 ha ja lubjavaesel mullal liigirikkaid niite (6270*) vaid 0,6 ha.

Metsaelupaiku esindavad kõigest 1,1 hektarit soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080*). Väärtuste koondtabel on esitatud lisas 2.

Tabelis 6 on esitatud elupaigatüüpide pindalad ja nende katvus Sutu lahe loodusalast vastavalt Natura standardandmebaasile.

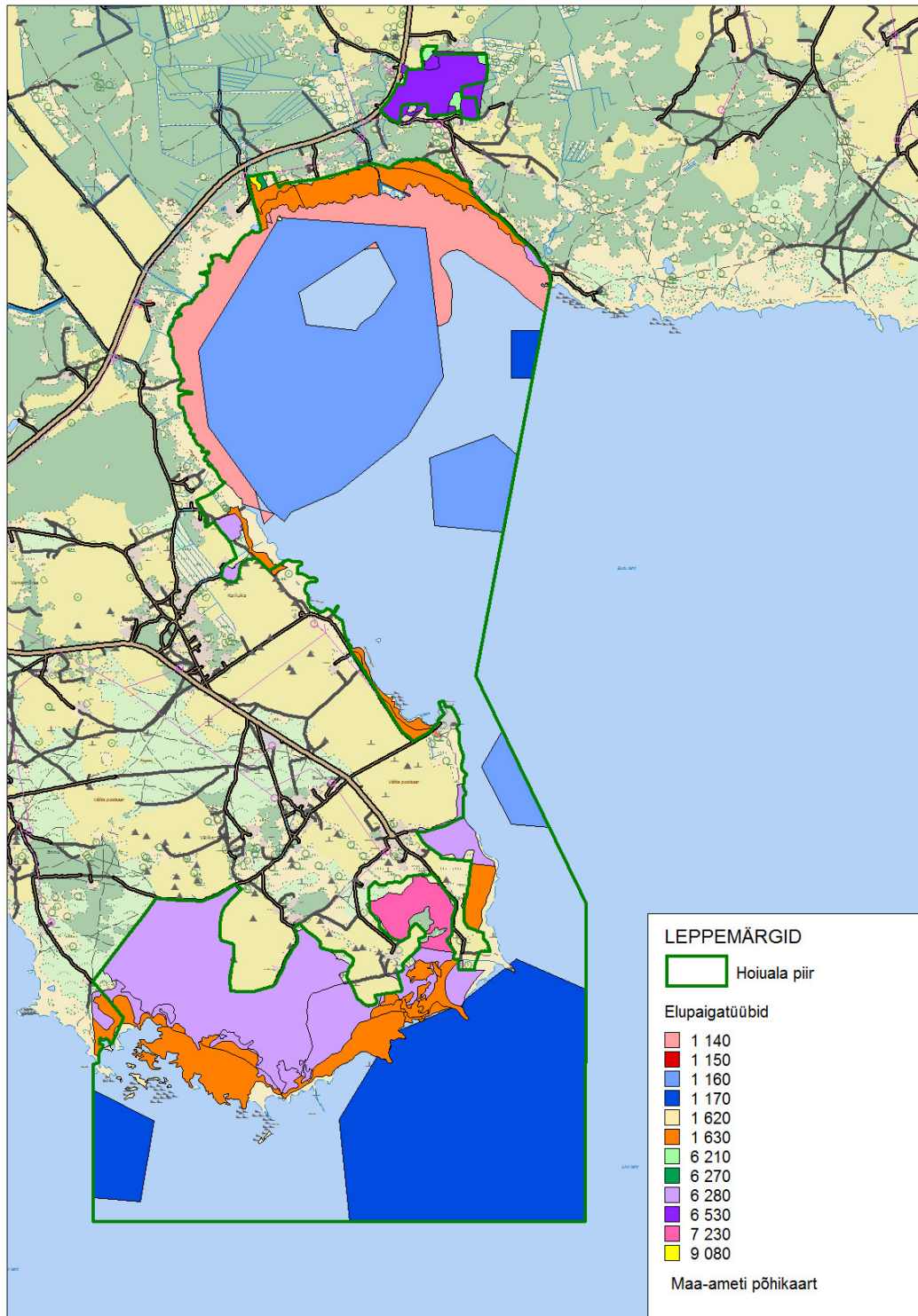
Tabel 6. Hoiuala kaitse-eesmärgina nimetatud ja hoiualal inventeeritud elupaigatüübid

Elupaigatüüp	Inventeeritud pindala (ha)	Katvus ¹ (%)	Katvus (ha)	LoD I	KE	LoA	Esinduslikkus ²
Liivased ja mudased pagurannad (1140)	144	9,8	209,8	Jah	Jah	Jah	B
Rannikulõukad (1150*)	2,5	0,1	2,1	Jah	Ei	Jah	B
Laiad madalad lahed (1160)	404	20	428,2	Jah	Ei	Jah	B
Karid (1170)	405	-	-	Jah	Ei	Ei	-
Püsitaimestuga kivirannad (1220)	-	0,001	0,02	Jah	Ei	Jah	C
Soolakulised muda- ja liivarannad (1310)	-	0,3	6,4	Jah	Ei	Jah	B
Väikesaared ning laiud (1620)	2,1	0,1	2,1	Jah	Jah	Jah	A
Rannaniidud (1630*)	136,2	6,3	134,9	Jah	Jah	Jah	B
Lubjarikkal mullal kuivad niidud (6210*)	2,7	0,1	2,1	Jah	Jah	Jah	B
Lubjavaesel mullal liigirikkad niidud (6270*)	0,6	0,03	0,6	Jah	Jah	Jah	C
Lood (6280*)	217	11,1	237,6	Jah	Jah	Jah	B

¹ Vastavalt Sutu lahe loodusala standardsele andmevormile.

² Loodusliku elupaigatüübi esinduslikkuse aste antud alal. A: väga esinduslik, B: esinduslik, C: keskmine, kuid veel arvestatav esinduslikkus.

Elupaigatüüp	Inventeeritud pindala (ha)	Katvus ¹ (%)	Katvus (ha)	LoD I	KE	LoA	Esinduslikkus ²
Puisniidud (6530*)	29,1	1,4	30	Jah	Jah	Jah	A
Liigirikkad madalsood (7230)	24	0,2	4,3	Jah	Jah	Jah	C
Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*)	1,1	0,1	2,1	Jah	Jah	Jah	B

Joonis 3. Elupaigatüübid Sutula lahe hoiualal

2.2.1. LIIVASED JA MUDASED PAGURANNAD

Liivased ja mudased pagurannad (1140) on levinud Sutu lahe põhjaosas 144 ha-l. Siinne liivarand on mõjutatud aju- ja paguveenähtuste poolt ning oluline elupaik veetaimedele, selgrootutele, kaladele, veelindudele ja kurvitsalistele. Elupaiga seisund on hea ning olemasoleva korra säilimisel elupaigale ohtu ei ole.

Kaitse-eesmärk:

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on liivaste ja mudaste pagurandade pindala säilimine (vähemalt 144 ha). Lokaalse inimtegevuse tõttu ei tohi elupaigatüübi pindala väheneda. Looduslike protsesside tõttu võib elupaigatüübi pindala muutuda.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on liivaste ja mudaste pagurandade pindala säilimine (vähemalt 144 ha). Lokaalse inimtegevuse tõttu ei tohi elupaigatüübi pindala väheneda. Looduslike protsesside tõttu võib elupaigatüübi pindala muutuda.

Mõjutegurid ja meetmed:

- Ehitustegevus, rannajoone muutmine. Ehitamine kahjustab elupaigatüüpi ja seda ei või reeglina lubada, va põhjendatud erijuhud (kaablid jms), kui elupaigatüüp taastub peale ehitustegevuse lõppu.

Levendav meede: järelevalve (pt 4.1.8.). Ehitamise keelamine kaitseala valitseja poolt, va erandlikel juhtudel, kui on tagatud elupaigatüübi säilimine. Vajadusel teostada keskkonnamõjude hinnang.

2.2.2. RANNIKULÕUKAD

Rannikulõukad (1150*) on madalad, merega veel ajuti ühenduses olevad rannikujärved, mis on tekkinud madalate abajate ja lahtede eraldumisel merest. Väta poolsaare tipus olevat rannaniitu liigestavad väikesed rannikulõukad kokku 2,5 ha ulatuses. Otsest ühendust merega nendel lõugastel enam ei ole v.a kõrge ajuveega.

Kaitse-eesmärk:

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on rannikulõugaste pindala säilimine vähemalt 2 ha-l. Looduslike protsesside tõttu võib elupaigatüübi pindala muutuda.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on rannikulõugaste pindala säilimine vähemalt 2 ha-l. Looduslike protsesside tõttu võib elupaigatüübi pindala muutuda.

Mõjutegurid ja meetmed:

- Kinnikasvamine.

Leevendav meede: rannaniidu hooldus (pt 4.1.4).

2.2.3. LAIAD MADALAD LAHED

Laiaks madalaks laheks (1160) klassifitseerub hoiuala põhja- ja keskosasse jääv mereala kokku u 404 ha. Tavaliselt on need elupaigad merelainete otsese mõju eest varjatud, neile on iseloomulik põhjasetete ning kasvupinnaste ulatuslik varieeruvus, samuti bentiliste koosluste selgesti väljenduv vööndilisus.

Kaitse-eesmärk:

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on laiade madalate lahtede pindala säilimine vähemalt 404 ha-l. Looduslike protsesside tõttu võib elupaigatüübi pindala muutuda.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on laiade madalate lahtede pindala säilimine vähemalt 404 ha-l. Looduslike protsesside tõttu võib elupaigatüübi pindala muutuda.

Mõjutegurid ja meetmed:

- kinnikasvamine.

Leevendav meede: lokaalseid meetmeid ei ole otstarbekas rakendada.

2.2.4. KARID

Karidel (1170) on settetüübina levinud peamiselt suured kivid ning rahnud. Tegemist on väärtusliku osaga Eesti rannikumere ökosüsteemist, mis pakub nii kaitse-, kude- kui toitumispaika erinevatele kaladele ning on oluline veelindude toitumisalana. Elupaigatüüp esineb hoiuala lõunaosas u 405 ha ulatuses. Praeguse olukorra säilides elupaigatüüpi miski ei ohusta.

Kaitse-eesmärk:

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on karide pindala säilimine vähemalt 405 ha-l.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on karide pindala säilimine vähemalt 405 ha-l.

2.2.5. VÄIKESAARED NING LAIUD

Väikesaarte ja laidude elupaigatüüpi (1620) kuuluvad hoiualal läänenurgas Vätta poolsaare tipus paiknevad 12 väikest saarekest. Enamik neist on väga väikesed, keskmise suurusega 0,1-0,2 ha, kogupindala on 2,1 ha. Väikesaari ja laidusid mõjutavad enim looduslikud protsessid – maatõus, aju- ja paguveenähktused, linnud liikide levitajana.

Kaitse-eesmärk:

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on väikesaarte ning laidude säilimine vähemalt 2 ha ulatuses. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on väikesaarte ning laidude säilimine vähemalt 2 ha ulatuses. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena.

Mõjutegurid ja meetmed:

+ Mere tegevus, suksessioon.

Levendavaid meetmeid ei ole vajalik rakendada.

2.2.6. RANNANIIDUD

Suuremad rannaniidud (1630*) on Vätta poolsaare lõunaosas ja Sutu lahe põhjaosas. Väiksemaid rannaniite on inventeeritud ka piki Sutu lahe länekallast. Kokku on rannaniite 136,2 ha (tabel 6). Vätta poolsaare tipus olevaid rannaniite karjatatakse umbes 22 ha ulatuses, kuid karjatamiskoormus ja -ulatus ei ole piisav. Rannaniitude seire 2011. aasta aruande kohaselt on Vätta poolsaare rannaniit niidetud väikesel pindalal ja ülejäänud osa on pilliroogu täis kasvanud. Niidu taastamiseks soovitatakse kas kogu ala niita või hakata karjatama suure koormusega, soovitatavalt lihavecistega.

Hoolduse puudumise tõttu on ka teistel hoiuala rannaniitudel roostik peale tungimas ning rannaniitudele iseloomulikud ja kõrgema looduskaitse väärtusega taimekooslused kadumas. Hoolduse kiirel taastamisel ja karjatamisel vähemalt 0,85 lü/ha on võimalik need elupaikadena siiski säilitada. Kitsamad rannaniitude ribad on hästi säilinud tänu mere tegevusele.

Ohuteguriks on rannaniitude niiskusrežiimi muutmine nt kraavide ja suudmete süvendamisel või teede rajamisel. Rannaniidule, kui esmatähtsale elupaigatüübile ei ole lubatud uute teede ega maaparandussüsteemide rajamine. Lubatud on olemasolevate eesvoolude (Ristioja oja, Sutu rannaniidu lääneserv) hooldustööd minimaalses vajalikus matus. Lokaalse mõjuga kraavidel (neid on hoiualal u 10) tuleb lasta looduslikult kinni kasvada.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on rannaniitude säilimine poollooduslike kooslustena vähemalt 136 ha ulatuses. Kõik Vätta poolsaare rannaniidud on hoolduses või taastamisel.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on rannaniitude olemasoleva pindala (136 ha) säilimine. Vähemalt pool hoiuala rannaniitudest on hoolduses või taastamisel.

Mõjutegurid ja meetmed:

- Hoolduse puudumine ja roostiku pealetung.

Leevendav meede: rannaniitude taastamine peamiselt pilliroo purustamise või suvise roolõikuse teel (pt 4.1.5.), misjärel tuleb kiiresti alustada veistega karjatamist (vähemalt 0,85 lü/ha) (pt 4.1.4.).

- Niiskusrežiimi muutmine nt kraavide ja suudmete süvendamisel.

Leevendav meede: võimalikele veerežiimi muutvatele tegevustele peab eelnema keskkonnamõju (eel)hindamine, millega tehakse kindlaks võimalik mõju rannaniitude seisundile. Hooldada on lubatud vaid olulisi eesvoole (Ristioja oja, hoiuala Sutu rannaniidu lääneserv). Lokaalse mõjuga kraavidel tuleb lasta looduslikult kinni kasvada.

2.2.7. LUBJARIKKAL MULLAL KUIVAD NIIDUD

Lubjarikkal mullal kuivad niidud (6210*) paiknevad hoiuala Sutu külas asuval lahustükil väikeste fraktsioonidena kokku 2,7 hektaril (tabel 6). Ligikaudu poolt neist hooldatakse ja seal on veel suhteliselt heas seisundis ning liigirikkad niidud.

Kaitse-eesmärk:

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on lubjarikkal mullal kuivade niitude esinduslikkuse saavutamine tasemeni hea (B) ja nende säilimine poollooduslike kooslustena vähemalt 2 ha ulatuses.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on lubjarikkal mullal kuivade niitude esinduslikkuse säilimine keskmisel tasemel (C) vähemalt 2 ha ulatuses.

Mõjutegurid ja meetmed:

- Hoolduse puudumine, kadastumine.

Leevendav meede: koosluse taastamine - harvendamine ja ka mändide väljaraiumine (pt 4.1.5.), hooldamine (pt 4.1.4.).

2.2.8. LUBJAVAESSEL MULLAL LIIGIRIKKAD NIIDUD

Lubjavaesel mullal liigirikkaid niite (6270*) on väga vähe – üks 0,6 ha suurune ala Sutu külas, mis inventeerimise ajal on olnud karjatatav, kuid hetkel ei ole hooldatav.

Kaitse-eesmärk:

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on lubjavaesel mullal liigirikaste niitude säilimine poollooduslike kooslustena vähemalt 0,6 ha ulatuses.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on lubjavaesel mullal liigirikaste niitude säilimine poollooduslike kooslustena vähemalt 0,6 ha ulatuses.

Mõjutegurid ja meetmed:

- Kinnikasvamine, kadakate ja mändide pealetung.

Leevendavad meetmed: hoolduse taastamine (pt 4.1.4.).

2.2.9. LOOD

Lood (6280*) on hoiuala pindalaliselt kõige ulatuslikum elupaigatüüp (kokku 217 ha, tabel 6) ning paiknevad suurte massiividena Vätta poolsaare tipus. Lood on olulised käpaliste ja muude kaitstavate taimeliikide kasvukohad, valdav osa hoiualal registreeritud kaitstavatest taimeliikidest kasvab loodudel. Ligikaudu 130 ha loodudest karjatatakse, kuid kadakate ja mändide pealetung on endiselt ohuteguriks. Vätta loopealsel asuvas seirejaamas seiratava lamava ristiku (*Trifolium campestre*) kohta märgitakse 2010. aasta aruandes (Kattai, 2010), et eelmise seirekorraga võrreldes on liigi arvukus ca 10 korda vähenenud, 2010. aastal loendati 13 taimet. Põhjuseks saab olla valgustingimuste halvenemine kadastikus, arukaerandi pealetung rohurindes ja/või metsisigade tegutsemise kasvukohas. Vajalik on siin kadastiku harvendamine. Kõik lood vajavad kadakate katvuse vähendamist ja karjatamise jätkamist või alustamist. Loopealse hooldamisel tuleb karjatada koormusega 0,2–1,0 lü/ha, hoides põõsastiku hõredana.

Kaitse-eesmärk:

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on loodude säilimine poollooduslike kooslustena vähemalt 217 ha ulatuses.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on loodude säilimine poollooduslike kooslustena vähemalt 217 ha ulatuses.

Mõjutegurid ja meetmed:

- Loodude kinnikasvamine, kadakate ja mändide pealetung.

Leevendavad meetmed: kõik lood vajavad kadakate katvuse vähendamist (pt 4.1.5.) ja karjatamise jätkamist või alustamist (pt 4.1.4.). Loopealse hooldamisel tuleb karjatada koormusega 0,2-1,0 lü/ha, hoides põõsastiku hõredana (liituvusega 0-0,4) ning rohustu madalmurusena.

2.2.10. PUISNIIDUD

Hoiuala Sutu külas paikneval lahustükil on inventeeritud 29,1 ha suurune puisniit (6530*). Puisniit on tamme ja kase enamusega, väga hea (A) esinduslikkusega. Hetkel alal ei niideta. Esinduslikkuse säilitamiseks on vajalik hooldus (pt 4.1.4.).

Kaitse-eesmärk:

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on puisniitude esinduslikkuse säilitamine väga heal (A) tasemel ja nende säilimine poollooduslike kooslustena vähemalt 29 ha ulatuses.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on puisniitude esinduslikkuse säilimine väga heal (A) tasemel vähemalt 29 ha ulatuses.

Mõjutegurid ja meetmed:

- Puisniitude kinnikasvamine.

Leevendav meede: niitmine, vajadusel võsa ja järelkasvu eemaldamine (pt 4.1.5.).

2.2.11. LIIGIRIKKAD MADALSOOD

Liigirikkad madalsood (7230) on hoiualal esindatud ühe 24 ha suuruse alana Vätta poolsaare kaguosas (tabel 6). Liigirikkaid madalsood mõjutavad enim looduslikud protsessid – maakerge. Ohuteguriks võib sarnaselt rannaniitudele olla kuivendamine ja sellega seotud niiskusrežiimi muutused. Elupaigatüübile ei ole lubatud uute maaparandussüsteemide rajamine. Liigirikkaid madalsoodid võib koos piirnevate aladega karjatada. Elupaigatüübi kaguservas on kraav, mis mõjutab elupaigatüüpi ning millel tuleb lasta looduslikult kinni kasvada.

Kaitse-eesmärk:

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on liigirikaste madalsoode säilimine keskmise (C) esinduslikkusega kokku vähemalt 24 ha ulatuses. Looduslike protsesside toimel võib nende pindala muutuda.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on liigirikaste madalsoode säilimine keskmise (C) esinduslikkusega kokku vähemalt 24 ha ulatuses.

Mõjutegurid ja meetmed:

+ Looduslikud protsessid.

- Niiskusrežiimi muutmise nt kraavide ja suudmete süvendamisega.

Leevendav meede: järelevalve, võimalikele veerežiimi muutvatele tegevustele peab eelnema keskkonnamõju (eel)hindamine, millega tehakse kindlaks võimalik mõju elupaigatüübi seisundile. Elupaigatüübi kaguservas on üks kraav, millel tuleb lasta looduslikult kinni kasvada.

2.2.12. SOOSTUVAD JA SOO-LEHTMETSAD

Soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080*) on inventeeritud vaid 1,1 ha esinduslikkusega B. Need on tüüpilised keskealised sanglepikud.

Kaitse-eesmärk:

- Pikaajaline (30 aasta) kaitse-eesmärk on soostuvate ja soo-lehtmetsade säilimine vähemalt 1 ha ulatuses.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk on soostuvate ja soo-lehtmetsade säilimine vähemalt 1 ha ulatuses.

Mõjutegurid ja meetmed:

+ Suktsessioon.

Leevendavad meetmed ei ole vajalikud.

3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS

Sutu hoiuala hõlmab ligi 15 km rannajoont, mis on võrdlemisi hästi juurdepääsetav. Seetõttu on hoiuala külastatavus suveperioodil puhkajate poolt võrdlemisi suur. Kuna hoiuala on tähistamata, ei pruugi enamuse neist hoiualal viibimist enesele teadvustada. Enim külastatav on Sutu külas asuv Pihtla valla omandis olev Sutu ujumiskoht. Pihtla valla poolt on sinna rajatud laudtee läbi roostiku randa pääsemiseks, pinklaud, riietuskabiinid ja infotahvel ning korrastatud parkla, mis tuleb valla poolt ka korras hoida. Infotahvel kajastab ka hoiuala ja selle väärtusi. Piirkonnas on mitmeid turismitalusid ja muid majutuskohti, kes vajaksid informatsiooni hoiuala ja selle väärtuste kohta.

Visioon 30 aasta perspektiivis – Sutu hoiuala on osa Saaremaa pärandkultuurmaastikest, kus väärtustatakse poollooduslikke kooslusi ja nende elustikku.

Eesmärgid kaitsekorraldusperioodi lõpuks:

- Külastatavamates kohtades on olemas hoiuala tähised.
- Piirkonna turismiettevõtjad on informeeritud hoiuala väärtustest ja nende kaitse korraldusest.
- Külustus ei mõjuta negatiivselt hoiuala kaitse-eesmärke.

4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE

4.1. TEGEVUSTE KIRJELDUS

4.1.1. RIIKLIK SEIRE

Hoiualal teostatakse järgmisi riikliku seire allprogramme:

1. Haned, luiged, sookurg – Vätta seirejaam. Hanede seire eesmärgiks on Eestis pesitsevate ja/või läbirändavate hanepopulatsioonide leviku, arvukuse ja seisundi järjepidev jälgimine nende kaitse ja kasutuse (jahipidamise) riiklikuks korraldamiseks. Vätta seirejaamas on tähelepanu all valgepõsk-lagled, kelle käitumine annab informatsiooni ka rannaniidu seisundi kohta.
2. Ohustatud soontaimed ja samblaliigid – Vätta seirejaam. Annab infot lamava ristiku seisundi kohta hoiualal ning kaudset infot loopealsete kohta.
3. Ohustatud taimekoosluste (Natura 2000 kooslused) seire – Vätta poolsaare rannaniidu seire.

Riiklik seire on I prioriteedi tegevus.

4.1.2. LINNUSTIKU TULEMUSSEIRE

Sutu lahe puhul on tegemist rahvusvaheliselt tähtsa linnualaga, seetõttu on vaja korraldada ala linnustiku seire sammuga, mis vastab Natura linnualadele kehtestatud rahvusvahelise aruandluse nõuetele.

Haudelinnustiku loendus tuleb korraldada igal kuuendal aastal. Loendus tuleb teha rannaniitudel (1630*), lubjarikkal mullal kuivadel niitudel (6210*), lubjavaesel mullal liigirikastel niitudel (6270*) ja loodudel (6280*).

Rändel peatuvate lindude seire on vajalik kahel aastal järjest 6 aasta jooksul, nii kevadel kui sügisel. Loendatakse vaid merel ja rannas peatujaid.

Tulemusseire kuulub II prioriteeti.

4.1.3. ELUPAIGATÜÜPIDE TULEMUSSEIRE JA INVENTUUR

Loodusala kaitse-eesmärgidena ja Natura standardandmebaasis on märgitud ka püsitaimestuga kivirannad (1220) ning soolakulised muda- ja liivarannad (1310), kuid hoiualal inventeeritud neid elupaigatüüpe ei ole. Nimetatud elupaigatüüpide olemasolu hoiualal tuleb välja selgitada.

Arvestades asjaolu, et viimane elupaigatüüpide inventuur tehti hoiualal üle kümne aasta tagasi ning mõnede elupaigatüüpide kohta on andmed puudulikud, on kaitsekorraldusperioodil vajalik elupaigatüüpide tulemusseire läbiviimine koos nende elupaigatüüpide inventuuriga, mille kohta andmed puuduvad, et täpsustada eesmärgiks olevate elupaigatüüpide esinemine alal ning samuti puuduolevad esinduslikkused ja väärtused.

Inventuur on II prioriteedi tegevus.

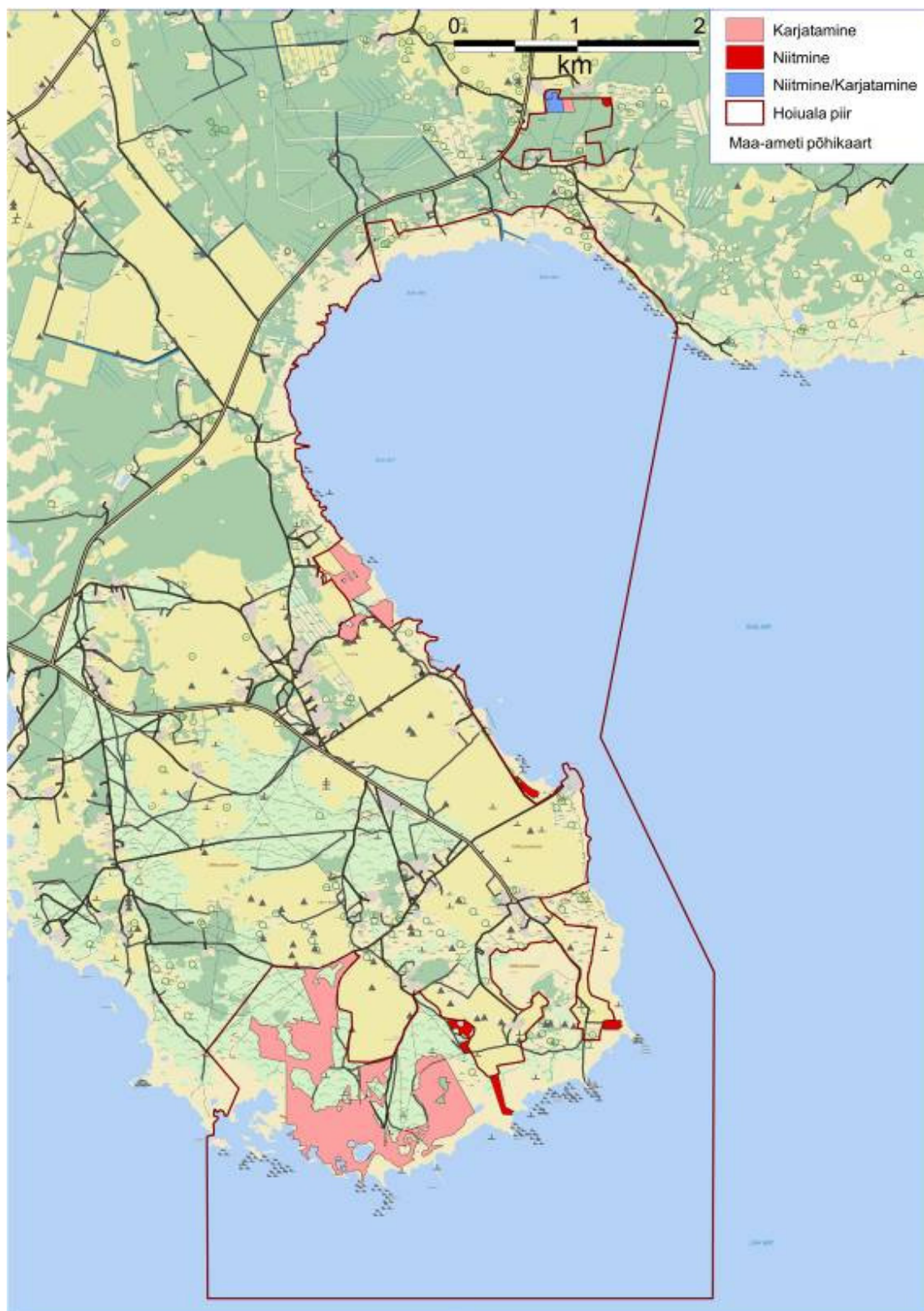
4.1.4. POOLLOODUSLIKE KOOSLUSTE HOOLDAMINE

Hoiuala olulisemate väärtuste – linnustiku (pt 2.1.2.), taimestiku (pt 2.1.1.), rannaniitude ja poollooduslike rohumaade (pt 2.2.) kaitseks on vajalik kooslusi hooldada. Valdavalt tähendab see karjatamist vajalike loomkoormustega (lisa 3), mõnel juhul, nt puisniidud ja aruniidud, on vajalik niitmine.

Hoiuala piires maksti 2011. aastal PRIA poolt toetust kokku 122,5 ha hooldamiseks (tabel 7, joonis 4). Sellest 113,9 ha karjatati, 6,5 ha niideti ja 2,1 ha nii karjatati kui niideti. Hoolduses on kolmandik (30%) poollooduslikest kooslustest. Kaitsekorraldusperioodi lõpuks tuleb saavutada vähemalt $\frac{2}{3}$ poollooduslike koosluste hooldamine ettenähtud loomkoormustel. Üks olulisi karjatamist takistavaid tegureid on maaüksuste killustatus. Keskkonnaamet saab maahooldajaid toetada aidates neid läbirääkimistel ja lepingute sõlmimisel maaomanikega jmt. PLK-de hooldamine on esmase prioriteediga tegevus.

Tabel 7. Poollooduslike koosluste hooldus hoiualal

Elupaigatüüp	Inventeeritud pindala (ha)	Hooldus 2011 (ha)
Rannaniidud (1630*)	136,2	46,2
Lubjarikkal mullal kuivad niidud (6210*)	2,7	0,9
Lubjavaesel mullal liigirikkad niidud (6270*)	0,6	-
Lood (6280*)	217	72,9
Puisniidud (6530*)	29,1	2,5
Liigirikkad madalsood (7230)	24	-
Kokku	412,6	122,5

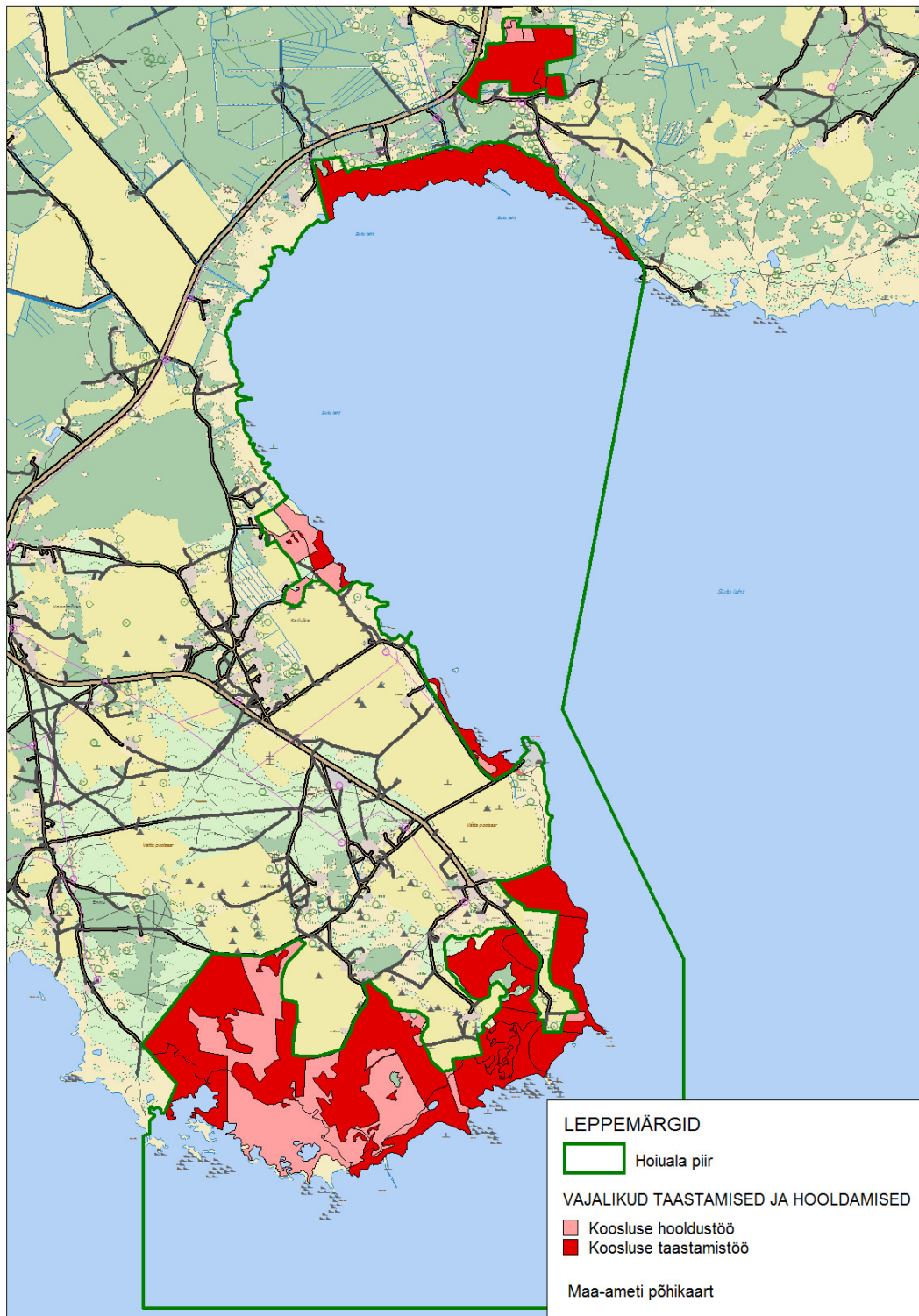

Joonis 4. Poollooduslike koosluste hooldus hoiualal 2011. a

4.1.5. POOLLOODUSLIKE KOOSLUSTE TAASTAMINE

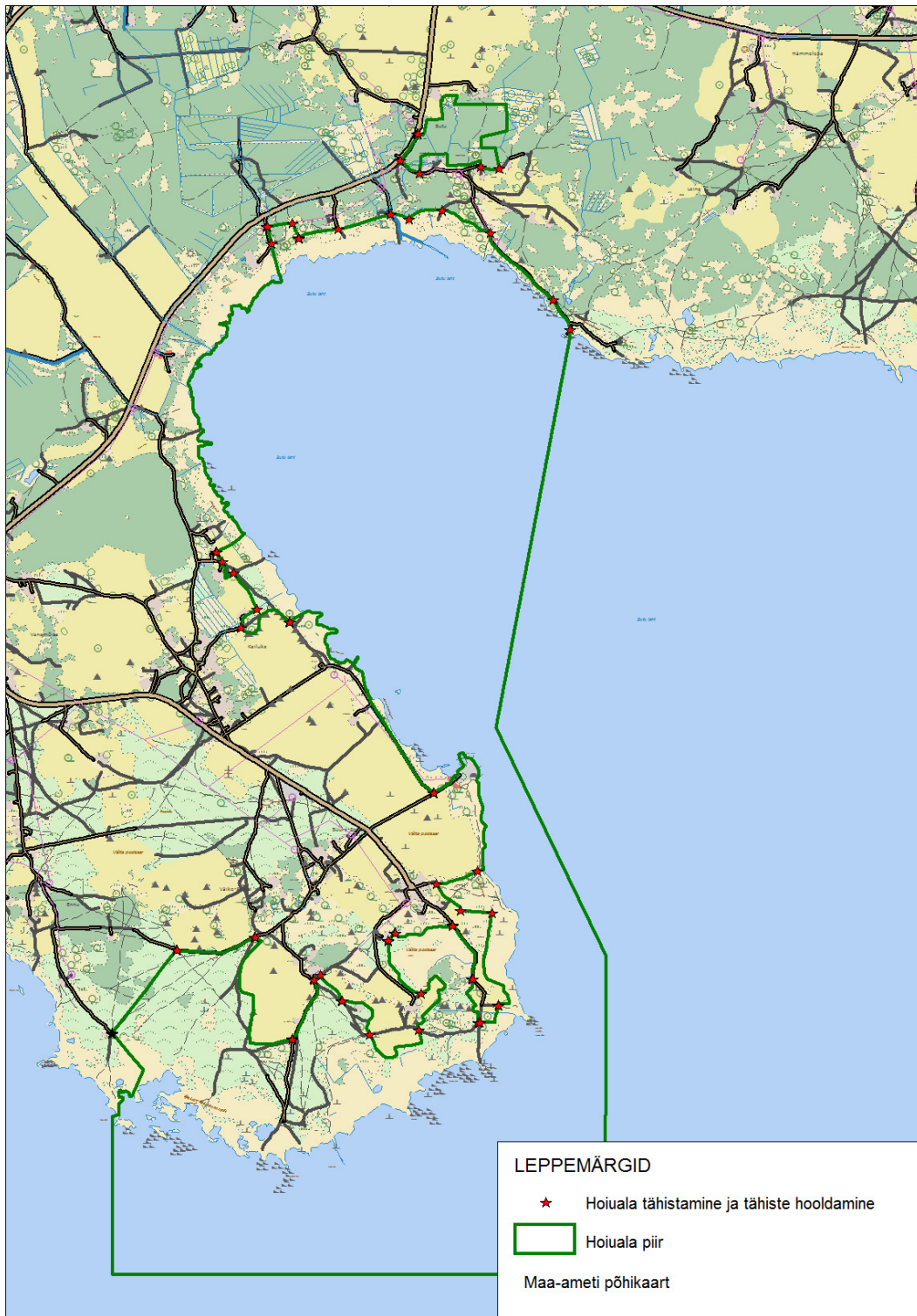
Selleks, et alustada karjatamist, vajavad paljud poollooduslikud kooslused esmalt taastamist (vt joonis 5). Arvestades, et hoolduses on vaid kolmandik PLK-dest (tabel 7), võib eeldada, et 70% vajab suuremal või väiksemal määral taastamist. Suuremahulised taastamistööd on vajalikud rannaniitudel pilliroo purustamiseks või suviseks roolõikuseks ja loodudel mändide ning kadakate eemaldamiseks. Taastamisele peab kindlasti järgnema hooldamine. PLK-de taastamine on esmase prioriteediga tegevus.

Joonis 5. Vajalikud taastamised ja hooldamised Sutu lahe hoiualal

4.1.6. TÄHISTE PAIGALDAMINE JA HOOLDUS

Hoiuala piir on pikk ja kõikide piiripunktide tähistamine ei ole vajalik ega mõistlik. Tähisted tuleb paigaldada sinna (vt joonis 6), kus inimesed reaalselt liiguvad – teede ja hoiuala piiri ristumiskohtadesse ning külade lähedal (nt Suure-Rootsi, Sutu). Pandud tähisted tuleb vajadusel asendada uute vastu. Tähistamine on II prioriteediga.

Joonis 6. Hoiualal vajalikud tähised

4.1.7. KAITSE-EESMÄRKIDE MUUTMINE

Loodusala kaitse-eesmärgidena ja Natura standardandmebaasis on märgitud püsitaimestuga kivirannad (1220) ning soolakulised muda- ja liivarannad (1310), kuid neid elupaigatüüpe ei ole hoiualal inventeeritud. Nimetatud elupaigatüüpide olemasolu hoiualal tuleb inventuuride käigus (pt 4.1.3.) välja selgitada ja juhul, kui neid ei leidu, loodusala kaitse-eesmärkide seast välja arvata ning teha ka Natura standardandmebaasis vastavad korrektuurid. Hoiuala kaitse-eesmärkidesse tuleb lisada elupaigatüüp karid (1170) ning loodusala eesmärkidesse elupaigatüübid rannikulõukad (1150*), laiad madalad lahed (1160) ja karid (1170).

Hoiuala ja loodusala kaitse-eesmärkidesse tuleb lisada Loodusdirektiivi II lisase kuuluv liik soohiilakas (*Liparis loeselii*), mis on ühtlasi II kategooria kaitstav taimeliik.

Hoiuala ja linnuala kaitse-eesmärkidesse tuleb lisada vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*) ja punaselgõgi (*Lanius collurio*) (mõlemad III KK, LiD I lisa).

Kaitse-eesmärkide muutmine on III prioriteedi tegevus.

4.1.8. JÄRELEVALVE JA HOIUALA OLUKORRA JÄLGIMINE

Järelevalve on vajalik võimaliku ebaseadusliku tegevuse tagajärjel tekkivate negatiivsete mõjude vältimiseks. Järelevalvet teostatakse Keskkonnainspeksiooni poolt plaanilistel reididel või vastavalt väljakutsetele.

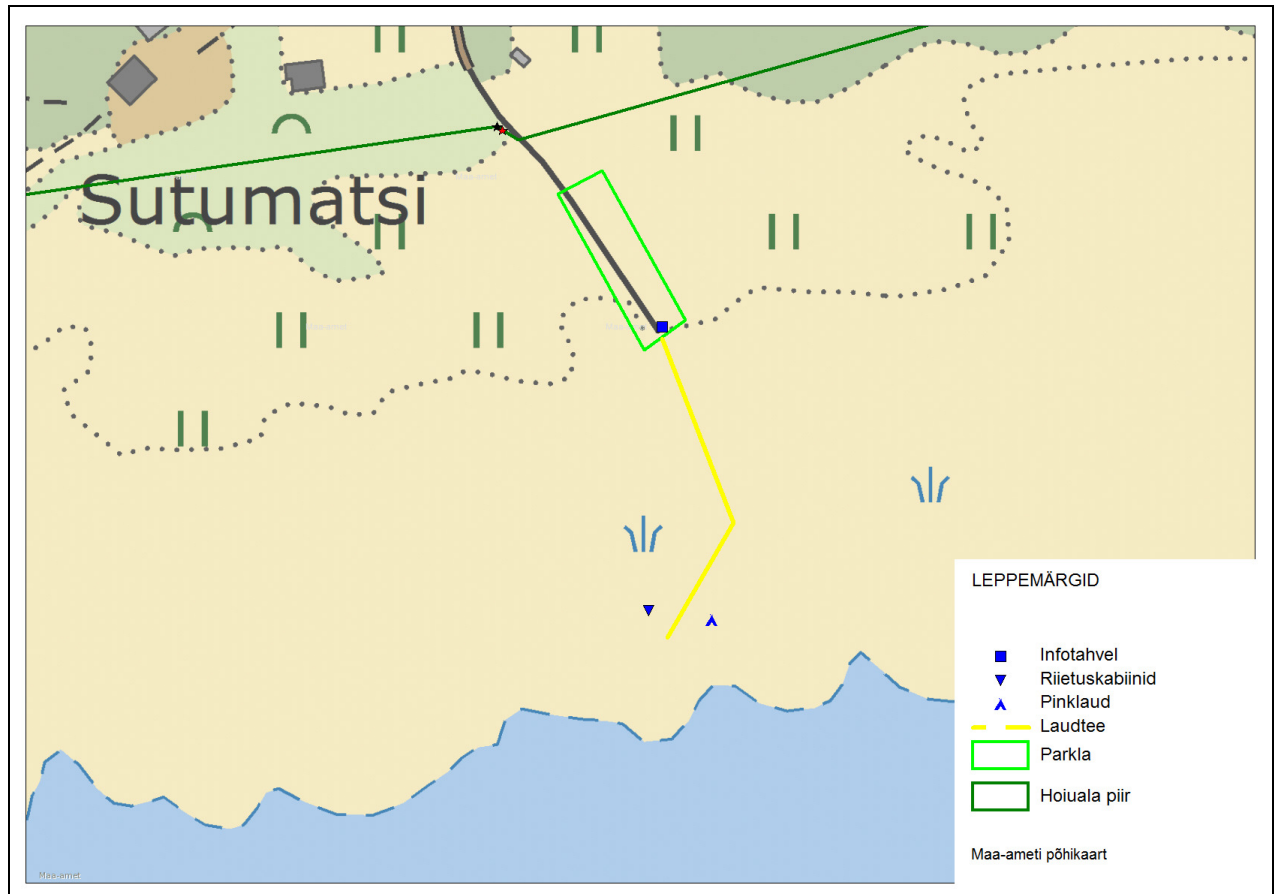
Hoiuala olukorra jälgimine tähendab perioodilist paikvaatlust kaitseala valitseja või RMK poolt. Kontrollida tuleb hoiuala tähiste olemasolu. Samuti on vajalik kontrollida loomkoormustest kinnipidamist poollooduslike koosluste hooldamisel. Ühtviisi halb võib olla nii üle- kui alakarjatamine.

Järelevalve ja ala olukorra jälgimine on esimese prioriteedi tegevused.

4.1.9. TARISTU HOOLDAMINE

Enim külastatav on Sutu külas asuv Pihtla valla omandis olev Sutu ujumiskoht. Pihtla valla poolt on sinna rajatud laudtee läbi roostiku randa pääsemiseks, pinklaud, riietuskabiinid ja infotahvel ning korrastatud parkla (vt joonis 7), mis tuleb valla poolt ka korras hoida. Infotahvel kajastab ka hoiuala ja selle väärtusi.

Taristu hooldamine on III prioriteedi tegevus.

Joonis 7. Taristu hooldamine

4.2. EELARVE

Eelarve tabelisse (tabel 8) on koondatud eelnevate analüüsidenä esitatud tööd, mis on täitmiseks käesoleva kaitsekorralduskavaga ettenähtud perioodi jooksul.

Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, millela kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on väärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus; kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus;
- 2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele, eksponeerimisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele.

Tabel 8. Eelarve

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Kokku
Sadades eurodes															
Inventuurid, seired, uuringud															
4.1.1	Haned, luiged, sookurg	Riiklik seire	KAUR	I	X			X			X				
4.1.1	Ohustatud soontaimed ja samblaliigid	Riiklik seire	KAUR	I	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
4.1.1.	Ohustatud taimekoosluste (Natura 2000 kooslused) seire	Riiklik seire	KAUR	I	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
4.1.2.	Haudelinnustiku loendus	Tulumusseire	KA	II				X						X	X
4.1.2.	Rändelpeatujate loendus	Tulumusseire	KA	II			X	X					X	X	X
4.1.3.	Maismaaelupaigatüüpide tulumusseire koos nende elupaigatüüpide inventuuriga, mille kohta andmed puuduvad	Tulumusseire/inventuur	KA	II				X							X
Hooldus, taastamine ja ohjamine															
4.1.5.	Rannaniidu (1630*) koosluste taastamine (15 ha/a)	Koosluse taastamistöö	KA	I	65	130	195	195	195	195	195	195	130	65	1560
4.1.4.	Rannaniidu (1630*) koosluste hooldus (46,2 ha, lisandub 15 ha/a)	Koosluse hooldustöö	KA	I	86	86	86	114	142	170	170	170	170	170	1364
4.1.5.	Loopealste (6280*) koosluste taastamine (20 ha/a)	Koosluse taastamistöö	KA	I	87	174	261	261	261	261	261	261	174	87	2088
4.1.4.	Loopealste (6280*) koosluste hooldus (72,9 ha, lisandub 20 ha/a)	Koosluse hooldustöö	KA	I	136	136	136	173	210	247	247	247	247	247	2026

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Kokku
4.1.5.	Puisniidu (6530*) koosluste taastamine (5 ha/a)	Koosluse taastamistöö	KA	I	13	26	39	39	39	39	26	13			234
4.1.4.	Puisniidu (6530*) koosluste hooldamine (2,5 ha)	Koosluse hooldustöö	KA	I	6	6	6	18	30	42	42	42	30	18	240
4.1.5.	Kuivade niitude (6210*) koosluste taastamine (1,1 ha)	Koosluse taastamistöö	KA	I	5	5	5								15
4.1.4.	Kuivade niitude (6210*) ja liigirikaste niitude (6270) koosluste hooldamine (0,9 ha, lisandub 2,4 ha)	Koosluse hooldustöö	KA	I	2	2	2	4	4	4	4	4	4	4	34
4.1.5.	Liigirikaste niitude (6270*) koosluste taastamine (0,6 ha)	Koosluse taastamistöö	KA	I	3	3	3								9
4.1.5.	Liigirikaste madal soo (7230) koosluste taastamine (1,5 ha/a)	Koosluse taastamistöö	KA	I	7	13	20	13	7						60
Taristu, tehnika ja loomad															
4.1.6.	Hoiuala tähiste paigaldamine (44 tk)	Kaitsealuste objektide tähistamine	RMK	II		44									44
4.1.6.	Hoiuala tähiste hooldamine	Tähiste hooldamine	RMK	II			1	1	1	1	1	1	1	1	8
4.1.9.	Valla pandud infotahvli hooldamine	Infotahvlite hooldamine	KOV	III	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
4.1.9.	Valla pandud pinklaua ja laudtee hooldamine	Radade, külustuskeskuste ja puhkekohtade hooldamine	KOV	III	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	70
Kavad, eeskirjad															
5.	KKK tulemuslikkuse vahehindamine	Tegevuskava	KA	I					X						X
5.	KKK tulemuslikkuse	Tegevuskava	KA	I										X	X

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Kokku
	lõpphindamine ja KKK uuendamine														
4.1.7.	Kaitse-eesmärkide muutmine	Kaitsekorra muutmine	KA	III									X		X

5. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Kaitsekorralduse tulemuslikkust hinnatakse läbiviidud riikliku seire, tulemusseire ja inventuuride alusel. Elupaigatüüpide puhul on tulemuslikkuse hindamisel indikaatoriks soodsas seisundis oleva elupaigatüübi pindala. Kriteeriumiks on 1999., 2002., 2004. Ja 2009. aasta inventuuridega määratud pindala või uued inventuurid (tabel 9).

Kaitstavate linnuliikide puhul on indikaator rändavate ja pesitsevate lindude arv. Kriteeriumiks on 2012. aasta pesitsevate lindude loenduste tulemused ning teadaolevad rändel peatuvate lindude andmed (tabel 5) või siis uuemad andmed vastavalt seirele. Kaitstavate taimeliikide puhul on indikaator liigi leiukohtade arv ja pindala. Kriteeriumiks on 2012. aasta seisuga EELIS-es kajastatud info kaitstavate taimeliikide kohta (tabel 9).

Tabel 9. Indikaatorid kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus
2.1.1.	Soohiilakas (<i>Liparis loeseli</i>)	Leiukohtade ja isendite arv	Vähemalt 2 leiukohta kokku 40 isendiga	Soohiilaka elupaikade säilimine
2.1.2.	Rändel peatuvad vee- ja rannikulinnud	Isendite arv	Isendite arv vastavalt tabelile 5	Rändavate linnuliikide peatuspaikade ja liigilise mitmekesisuse säilimine.
2.1.2.	Valgepõsklagle (<i>Branta leucopsis</i>)	Isendite arv	Rände max 350	„
2.1.2.	Kühmnokkluik (<i>Cygnus olor</i>)	Isendite arv	Rände max 1500	„
2.1.2.	Hallhani (<i>Anser anser</i>)	Isendite arv	Rände max 450	„

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus
2.1.2.	Rääkspart (<i>Anas strepera</i>)	Isendite arv	Rände max 1170	„
2.1.2.	Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)	Isendite arv	Rände max 6200	„
2.1.2.	Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	Isendite arv	Rände max 2204	„
2.1.2	Roo-loorkull (<i>Circus aeruginosus</i>)	Paaride arv	1 paar	Liigi elupaikade säilimine negatiivse inimõjuta ja arvukuse säilimine
2.1.2	Naaskelnokk (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	Paaride arv	1 paar	„
2.1.2	Randtiir (<i>Sterna paradisaea</i>)	Paaride arv	3 paari	„
2.1.2.	Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	Paaride arv	12 paari	„
2.1.2	Jõgitiir (<i>Sterna hirundo</i>)	Paaride arv	2 paari	„
2.1.2.	Niidurüdi (<i>Calidris alpina schinzii</i>)	Soodsa pesitsuspaiga olemasolu; pesitsevate paaride arv	Vähemalt 1 pesitsuskoht vähemalt 1 paariga	Niidurüdi elupaikade säilimine ja paranemine
2.1.2	Tutkas (<i>Philomachus pugnax</i>)	Liik esindatud	+	Eelduste loomine tutka pesitsemiseks Vätta rannaniidul.
2.2.1.	Liivased ja mudased	Elupaigatüübi pindala	144 ha	Elupaigatüübi hea seisundi ja funktsiooni säilimine. Lokaalse

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus
	pagurannad (1140)			inimtegevuse tõttu ei tohi elupaigatüübi pindala väheneda alla 144 ha. Looduslike protsesside tõttu võib elupaigatüübi pindala muutuda.
2.2.2.	Rannikulõukad (1150*)	Elupaigatüübi pindala	2 ha	Rannikulõugaste hea seisundi ja funktsiooni säilimine. Lokaalse inimtegevuse tõttu ei tohi elupaigatüübi pindala väheneda. Looduslike protsesside tõttu võib elupaigatüübi pindala muutuda.
2.2.3.	Laiad madalad lahed (1160)	Elupaigatüübi pindala	404 ha	Elupaigatüübi hea seisundi ja funktsiooni säilimine. Lokaalse inimtegevuse tõttu ei tohi elupaigatüübi pindala väheneda alla 404 ha. Looduslike protsesside tõttu võib elupaigatüübi pindala muutuda.
2.2.4	Karid (1170)	Elupaigatüübi pindala	405 ha	Elupaigatüübi hea seisundi ja funktsiooni säilimine. Lokaalse inimtegevuse tõttu ei tohi elupaigatüübi pindala väheneda alla 405 ha.
2.2.5.	Väikesaared ning laiud (1620)	Elupaigatüübi pindala	2 ha	Säilimine vähemalt 2 ha ulatuses. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena.
2.2.6.	Rannaniidud (1630*)	Elupaigatüübi pindala	136 ha	Rannaniitude olemasoleva pindala säilimine. Vähemalt pool hoiuala rannaniitudest on hoolduses või taastamisel.
2.2.7.	Lubjarikkal mullal kuivad	Elupaigatüübi	2 ha	Lubjarikkal mullal kuivade niitude esinduslikkuse säilimine

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus
	niidud (6210*)	pindala		keskmisel tasemel (C) vähemalt 2 ha ulatuses.
2.2.8.	Lubjavaesel mullal liigirikkad niidud (6270*)	Elupaigatüübi pindala	0,6 ha	Lubjavaesel mullal liigirikaste niitude säilimine poollooduslike kooslustena vähemalt 0,6 ha ulatuses.
2.2.9.	Lood (6280*)	Elupaigatüübi pindala	217 ha	Loodude säilimine poollooduslike kooslustena vähemalt 217 ha ulatuses.
2.2.10.	Puisniidud (6530*)	Elupaigatüübi pindala	29 ha	Puisniitude esinduslikkuse säilimine väga heal (A) tasemel vähemalt 29 ha ulatuses.
2.2.11.	Liigirikkad madalsood (7230)	Elupaigatüübi pindala	24 ha	Liigirikaste madalsoode säilimine keskmise (C) esinduslikkusega vähemalt 24 ha ulatuses.
2.2.12.	Soostuvad ja soo- lehtmetsad (9080*)	Elupaigatüübi pindala	1 ha	Soostuvate ja soo-lehtmetsade säilimine vähemalt 1 ha ulatuses.

KASUTATUD KIRJANDUS

Erit, M., Kuresoo, A., Luigujõe, L. ja Pehlak, H. 2008. Niidurüdi *Calidris alpina schinzii* kaitse tegevuskava 2009–2013

Kalamees, A. (koostaja) – 2000. Tähtsad linnualad Eestis. Eesti Ornitoloogiaühing. Tartu. Lk 66.

Kattai, K. (vastutav täitja)- 2010. Eesti riikliku keskkonnaseire kaitstavate soontaimede seire 2010. a. koondaruanne, EMÜ Põllumajandus- ja keskkonnainstituut.

Kuresoo, A., Kaisel, K., Luigujõe, L. - 2002 Tegevuskava niidurüdi *Calidris alpina schinzii* kaitse korraldamiseks. EPMÜ Zooloogia ja Botaanika Instituut. Matsalu Looduskaitseala.

Kull, T - 2000. Kaunis kuldking. Kaitsekorralduskava.

Kuus, A., Kalamees, A. – 2003. Euroopa Liidu tähtsusega linnualad Eestis. Eesti Ornitoloogiaühing. Tartu.

Lõhmus, A., Kalamees, A., Kuus, A., Kuresoo, K., Leito, A., Leivits, A., Luigujõe, L., Ojaste, I., Volke, V. – 2001. Kaitsekorralduslikult olulised linnuliigid Eesti kaitsealadel ja tähtsatel linnualadel. - Eesti lindude kaitsestaatus, Hirundo Suppl. 4, 37-167.

Mägi, E, Pehlak, H. – 2008. Tegevuskava tutka (*Philomachus pugnax*) kaitse korraldamiseks Eestis aastateks 2010-2013.

Tali, K, - 2003. Väike armas soohiilakas. Eesti Loodus 2-3

Põllumajandusministri 8. märtsi 2010. a määrus nr 19. Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord aastateks 2007–2013

LISAD

LISA 1. VÄLJAVÕTE VABARIIGI VALITSUSE MÄÄRUSEST 27.07.2006 NR 176 HOIUALADE KAITSE ALLA VÕTMINE SAARE MAAKONNAS.

§ 1. Saare maakonnas kaitse alla võetavad hoiualad ja kaitse alla võtmise eesmärk

(1) Saare maakonnas võetakse kaitse alla järgmised hoiualad:

...

58) Sutu lahe hoiuala, mille kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide – liivaste ja mudaste pagurandade (1140), väikesaarte ning laidude (1620), rannaniitude (1630*), lubjarikkal mullal kuivade niitude (6210*), lubjavaesel mullal liigirikaste niitude (6270*), loodude (6280*), puisniitude (6530*), liigirikaste madalsoode (7230), soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080*), Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisas nimetatata rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Linnuliigid, kelle elupaiku kaitstakse, on: kümnokk-luik (*Cygnus olor*), hallhani (*Anser anser*), valgepõsklagle (*Branta leucopsis*), rääkspart (*Anas strepera*), aul (*Clangula hyemalis*), sõtkas (*Bucephala clangula*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*), rüüt (*Pluvialis apricaria*), niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), tutkas (*Philomachus pugnax*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), jõgitiir (*Sterna hirundo*) ja randtiir (*Sterna paradisaea*); [[RT I 2010, 58, 393](#) - jõust. 22.08.2010]...

Alus: Looduskaitseaduse § 32

(1) Hoiuala moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks, kui see ei ole tagatud muul käesoleva seadusega sätestatud viisil.

(2) Hoiualal on keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi.

(3) Hoiualal on metsaraie keelatud, kui see võib rikkuda kaitstava elupaiga struktuuri ja funktsioone ning ohustada elupaigale tüüpiliste liikide säilimist.

(4) Metsaseaduse kohase metsateatise menetlemisel tuleb arvestada hoiuala kehtestamise eesmärki. Hoiuala valitseja võib kohustada:

- 1) tegema kavandatavat metsaraiet kindlaks määratud ajal;
- 2) kasutama kavandatava raie korral kindlaks määratud tehnoloogiat.

(41) Kui kavandatav uuendusraie on kooskõlas käesoleva paragrahvi lõigetega 2 ja 3, on hoiualal lubatud lageraie langi suurus kuni kaks hektarit ja laius kuni 30 meetrit ning turberaie langi suurus kuni viis hektarit.

(5) Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse keskkonnamõju hindamise käigus või käesoleva seaduse §-s 33 sätestatud korras.

LISA 2. VÄÄRTUSTE KOONDTABEL

Jrk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
	2.1. Elustik				
2.1.1.	Soohiilakas (<i>Liparis loeseli</i>)	Soohiilaka elupaikade säilimine. Vähemalt 2 leiukohta kokku 40 isendiga.	Kinnikasvamine, võsastumine.	Loopealse taastamine ja hooldus.	Soohiilaka elupaikade säilimine. Vähemalt 2 leiukohta kokku 40 isendiga.
2.1.2	Rändel peatuvad vee- ja rannikulinnud	Rändavate linnuliikide peatuspaikade säilimine negatiivse inimõjuta. Linnustiku liigiline mitmekesisus ja kaitse-eesmärgiks olevate liikide arvukus ei ole vähenenud (tabel 5) , va valgepõsk-lagle, kelle rändel peatuvate isendite arvukuse eesmärgiks on 350 isendit.	Rannaniitude kinnikasvamine, mille tulemusena minetavad need lindude peatus- ja pesitsuspaigana oma atraktiivsuse.	PLK hooldus	Rändavate linnuliikide peatuspaikade säilimine negatiivse inimõjuta. Linnustiku liigiline mitmekesisus ja kaitse-eesmärgiks olevate liikide arvukus ei ole võrreldes 2012. aastaga vähenenud (tabel 5) , va valgepõsk-lagle, kelle rändel peatuvate isendite arvukuse eesmärgiks on 350 isendit.
2.1.2	Valgepõsk-lagle, (<i>Branta leucopsis</i>)	„	„	„	„

Jrk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
2.1.2	Kühmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>)	„	„	„	„
2.1.2	Hallhani (<i>Anser</i> , <i>anser</i>)	„	„	„	„
2.1.2	Rääkspart (<i>Anas</i> , <i>strepera</i>)	„	„	„	„
2.1.2	Aul (<i>Clangula</i> , <i>hyemalis</i>)	„	„	„	„
2.1.2	Sõtkas (<i>Bucephala</i> <i>clangula</i>)	„	„	„	„
2.1.2	Roo-loorkull (<i>Circus</i> <i>aeruginosus</i>)	Liigi elupaikade säilimine, negatiivse inimõjuta	„	„	„
2.1.2	Naaskelnokk (<i>Recurvirostra</i> <i>avosetta</i>)	„	„	„	„
2.1.2	Randtiir (<i>Sterna</i> , <i>paradisaea</i>)	„	„	„	„
2.1.2	Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	„	„	„	„

Jrk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
2.1.2	Jõgitiir (<i>Sterna hirundo</i>)	„	„	„	„
2.1.2.	Niidurüdi	Niidurüdi elupaikade säilimine ja paranemine (vähemalt 1 pesitsuskoht).	Rannaniitude ebapiisav hooldus.	Rüdi pesitsusaladeks olevatel rannaniitudel piisavas karjatamiskoormuse ja avatuse tagamine. Veepiiri avatuna hoidmine ja kõikide põõsa- ja puutukkade eemaldamine rannaniidult.	Niidurüdi elupaikade säilimine ja paranemine (vähemalt 1 pesitsuskoht).
			Rannaniitude niiskusrežiimi muutmine nteelnema keskkonnamõju kraavide ja suudmete süvendamisel.	Võimalikele veerežiimi muutvatele tegevustele peab teelnema keskkonnamõju (eel)hindamine, millega tehakse kindlaks võimalik mõju rannaniitude seisundile. Hooldada on lubatud vaid olulisi eesvoole (Ristioja oja, hoiuala Sutu rannaniidu lääneserv). Lokaalse mõjuga kraavidel tuleb lasta looduslikult kinni kasvada.	
2.1.2	Rüüt (<i>Pluvialis apricaria</i>)	Rüüda esinemine alal on kindlaks tehtud	-	-	-

Jrk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
2.1.2	Tutkas (<i>Philomachus pugnax</i>)	Eelduste loomine tutka pesitsemiseks Vätta rannaniidul.	Rannaniitude abipiisav hooldus.	Vätta rannaniidu taastamine ja hooldus.	Eelduste loomine tutka pesitsemiseks Vätta rannaniidul.
2.2. Kooslused					
2.2.1.	Liivased ja mudased pagurannad (1140)	Liivaste ja mudaste pagurandade pindala säilimine (vähemalt 144 ha). Lokaalse inimtegevuse tõttu ei tohi elupaigatüübi pindala väheneda. Looduslike protsesside tõttu võib elupaigatüübi pindala muutuda.	Ehitustegevus, rannajoone muutmine.	Järelevalve.	Liivaste ja mudaste pagurandade pindala säilimine (vähemalt 144 ha). Lokaalse inimtegevuse tõttu ei tohi elupaigatüübi pindala väheneda. Looduslike protsesside tõttu võib elupaigatüübi pindala muutuda.
2.2.2.	Rannikulõukad (1150*)	Rannikulõugaste pindala säilimine. Lokaalse inimtegevuse tõttu ei tohi elupaigatüüpide pindala väheneda alla 2 ha. Looduslike protsesside tõttu võib elupaigatüübi pindala muutuda.	Kinnikasvamine.	Rannaniidu hooldus.	Rannikulõugaste pindala säilimine. Lokaalse inimtegevuse tõttu ei tohi elupaigatüüpide pindala väheneda alla 2 ha. Looduslike protsesside tõttu võib elupaigatüübi pindala muutuda.

Jrk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
2.2.3.	Laiad madalad lahed (1160)	Laiade madalate lahtede pindala säilimine. Lokaalse inimtegevuse tõttu ei tohi elupaigatüüpide pindala väheneda alla 404 ha. Looduslike protsesside tõttu võib elupaigatüübi pindala muutuda.	Kinnikasvamine	-	Laiade madalate lahtede pindala säilimine. Lokaalse inimtegevuse tõttu ei tohi elupaigatüüpide pindala väheneda alla 404 ha. Looduslike protsesside tõttu võib elupaigatüübi pindala muutuda.
2.2.4.	Karid (1170)	Karide pindala säilimine. Lokaalse inimtegevuse tõttu ei tohi elupaigatüüpide pindala väheneda alla 405 ha.	-	-	Karide pindala säilimine. Lokaalse inimtegevuse tõttu ei tohi elupaigatüüpide pindala väheneda alla 405 ha.
2.2.	Püsitaimestuga kivirannad (1220)	Elupaigatüübi levik ja seisund on kindlaks tehtud	-	-	-
2.2.	Soolakulised muda-liivarannad (1310)	Elupaigatüübi levik ja seisund on kindlaks tehtud	-	-	-

Jrk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
2.2.5.	Väikesaared ning laiud (1620)	Säilimine vähemalt 2 ha ulatuses. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena.			Säilimine vähemalt 2 ha ulatuses. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena.
2.2.6.	Rannaniidud (1630*)	Rannaniitude olemasoleva pindala säilimine. Vähemalt pool hoiuala rannaniitudest on hoolduses või taastamisel.	Hoolduse puudumine ja roostiku pealetung.	Rannaniitude taastamine pilliroo purustamise või suvise roolõikuse teel, misjärel tuleb kiiresti alustada veistega karjatamist (vähemalt 0,85 lü/ha).	Rannaniitude säilimine poollooduslike kooslustena vähemalt 136 ha ulatuses. Kõik Vätta poolsaare rannaniidud on hoolduses või taastamisel.
			Niiskusrežiimi muutmine nt kraavide ja suudmete süvendamisel.	võimalikele veerežiimidele tegevustele peab eelnema keskkonnamõju (eel)hindamine, millega tehakse kindlaks võimalik mõju rannaniitude seisundile. Hooldada on lubatud vaid olulisi eesvoole (Ristioja oja, hoiuala Sutu rannaniidu lääneserv). Lokaalse mõjuga kraavidel tuleb lasta looduslikult kinni kasvada.	

Jrk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
2.2.7.	Lubjarikkal mullal kuivad niidud (6210*)	Lubjarikkal mullal kuivade niitude esinduslikkuse säilimine keskmisel tasemel (C) vähemalt 2 ha ulatuses.	Hoolduse puudumine, kadastumine.	Koosluse taastamine harvendamine ja ka mändide väljaraiumine, hooldamine.	Lubjarikkal mullal kuivade niitude esinduslikkuse saavutamine tasemeni hea (B) ja nende säilimine poollooduslike kooslustena vähemalt 2 ha ulatuses.
2.2.8.	Lubjavaesel mullal liigirikad niidud (6270*)	Lubjavaesel mullal liigirikaste niitude säilimine poollooduslike kooslustena vähemalt 0,6 ha ulatuses.	Kinnikasvamine, kadakate ja mändide pealetung.	Hoolduse taastamine	Lubjavaesel mullal liigirikaste niitude säilimine poollooduslike kooslustena vähemalt 0,6 ha ulatuses.
2.2.9.	Lood (6280*)	Loodude säilimine poollooduslike kooslustena vähemalt 217 ha ulatuses.	Loodude kinnikasvamine, kadakate ja mändide pealetung.	Kõik lood vajavad kadakate katvuse vähendamist (4.1.5.) ja karjatamise jätkamist või alustamist	Loodude säilimine poollooduslike kooslustena vähemalt 217 ha ulatuses.
2.2.10.	Puisniidud (6530*)	Puisniitude esinduslikkuse säilimine väga heal (A) tasemel vähemalt 29 ha ulatuses.	Puisniitude kinnikasvamine.	Niitmine, vajadusel võsa ja järelkasvu eemaldamine	Puisniitude esinduslikkuse säilimine väga heal (A) tasemel ja nende säilitamine poollooduslike kooslustena vähemalt 29 ha ulatuses.

Jrk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
2.2.11.	Liigirikkad madalsood (7230)	Liigirikaste madalsoode säilimine keskmise (C) esinduslikkusega vähemalt 24 ha ulatuses.	Niiskusrežiimi muutmine nt võimalikele kraavide ja suudmete süvendamisel.	Leevendav meede: järelevalve, veerežiimis võimalikele tegevustele peab eelnema keskkonnamõju (eel)hindamine, millega tehakse kindlaks võimalik mõju elupaigatüübi seisundile. Elupaigatüübi kaguservas on üks kraav, millel tuleb lasta looduslikult kinni kasvada.	Liigirikaste madalsoode säilimine keskmise (C) esinduslikkusega kokku vähemalt 24 ha ulatuses. Looduslike protsesside toimel võib nende pindala muutuda.
2.2.12.	Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*)	Soostuvate ja soolehtmetsade säilimine vähemalt 1 ha ulatuses.	-	-	Soostuvate ja soolehtmetsade säilimine vähemalt 1 ha ulatuses.

LISA 3. LOOMÜHIKUTE ARVESTAMINE JA POOLLOODUSLIKE KOOSLUSTE HOOLDAMISEKS VAJALIKUD LOOMÜHIKUD

Vastavalt Põllumajandusministri 8. märtsi 2010. a määrusele nr 19. Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord aastateks 2007–2013

Loomühikute arvestamine		
Loom	Vanus	Loomühikuid (lü)
veis	> 24 kuud	1
veis	6-24 kuud	0,6
veis	< 6 kuud	0,2
hobune (sh mära koos varsaga)	> 6 kuud	0,7
lammas ja kits (sh utt koos talledega)	> 12 kuud	0,15
Poollooduslike koosluste hooldamiseks vajalikud loomkoormused		
Kooslus	Tegevus	Vajalik loomkoormus (lü/ha)
puisniit	niitmise järgne karjatamine	0,5
lamminiit, loopealne, sooniit, kadastik	karjatamine	0,2-1,0
aruniit	karjatamine	0,2–1,2
rannaniit	karjatamine	0,4–1,3
puiskarjamaa	karjatamine	0,3–1,0
nõmm	karjatamine	0,2–0,8